

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ס"ד/שכ"ז של הממשלה
כ"ט בתמוז התשכ"ז - 6.8.67

נכתו השרים: ל. אשכול - יו"ר

א. אבן
י. אלון
ז. ארן
מ. בגין
י. בורג
מ. בנטוב
ח. גבתי
י. גלילי
מ. דיין
ז. ורהפטיג
י. ישעיהו
מ. כרמל
י. ספיר
פ. ספיר
מ. קול
ח.מ. שפירא
י.ש. שפירא
ז. שרף
א. ששון

נעדר השר: י. ברזילי (חולה)

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
י. הרצוג - המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה

סדר היום: 717. בעיית הפליטים
718. שובם של תושבי הגדה המערבית אשר יצאו לירדן
719. סקירות
720. השיט בתעלת סואץ
721. מערת המכפלה
722. הצעת חוק תחנת הכוח, התשכ"ז-1967

717. בעיית הפליטים

718. שובם של תושבי הגדה המערבית אשר יצאו לירדן

719. סקירות

720. השייט בתעלת סואץ

ראש הממשלה ל. אשכול:

כרגיל נתחיל בסקירות ונשתדל לעשותן קצרות.

שר החוץ א. אבן:

אצטמצם בעיקר בשני דברים התובעים החלטה: ההחלטה האחת היא דחופה, גם השניה לדעתי דחופה, אם כי אולי אין זה עניין שהזמן גרמו.

קיימנו השבוע התייעצות עם כמה מהשגרירים שלנו וסקרנו את המצב המדיני לארכו ולרחבו. המצב מסתמן בקצרה כדלהלן: נוצרה תקופה מיוחדת במידה, שאנחנו יושבים איפה שאנחנו יושבים. יש לנו עניין לא להיות נטרדים ונדחקים על-ידי גורמי חוץ לשנות המצב הקיים הזה. לפי שעה שבועות חולפים ואין מתכנסים מוסדות בינלאומיים, אם כי אין שום ודאות שלא יתכנסו לפני העצרת הרגילה ב-19 בספטמבר. אנחנו פועלים לאי קיומה של מועצת הבטחון, ואם זה איננו ניתן, לדחיית התכנסותה, על-מנת ששיבותיה תתמזגנה עם ישיבות העצרת.

ישנן למעשה שתי אסכולות: האחת אומרת שההגיון של מה שהושג בדיונים האחרונים הוא לא להעיר ולא לעורר עד שתחפץ, וינסה הצד השני להשפיע כפי שישפיע. ישנם אחרים, שמבלי להגדיר מה לוחץ עליהם, אומרים: אי אפשר לשבת כך, צריך לגלות יזמות, צריך לעשות משהו, העניין כאילו מעיק. במשך השבוע ניסו למשל כמה גורמים, חברות נפט, שגרירים לשעבר בארצות ערביות - ניסו להתחיל

את הנשיא על איזה מסמך, על איזו פניה לממשלות ערב, על ניסוח מתרפס ושלילי מכל הבחינות. אנשים בבית הלבן עזרו לנו לסכל את זה, על-ידי זה שהזמינו אותנו לעשות את הערותינו וגם הזמינו מנהיגים יהודיים לעשות את הערותיהם. הערנו את הערותינו והם העירו את הערותיהם. הנשיא אמר שלא יחתום על דבר כזה והוסיף הערה למחלקת המדינה שהוא בכלל במשך חודשיים אינו רוצה לשמוע שום דבר; ישנה עמדה מנוסחת של חמשת העקרונות, היתה ההופעה של מר גולדברג באו"ם. במשך חודשיים אין הנשיא רוצה לראות ניסוחים וטיוטות.

בכל זאת היתה יוזמה. משאנחנו שואלים אותם מה לוחץ עליהם שאינם מסתפקים במצב הקיים, הם אומרים דבר כזה: כל הדמות של ישראל ושל ארצות הברית משתנית. במקום דמות של ישראל הנאבקת על קיומה, יש דמות של ישראל השולטת בשטחים ובאוכלוסיות, כאשר האוכלוסיות הללו מתמרדות, כאשר כל העניין לובש איזה אופי יוצא דופן - איש אחד אפילו אמר "קולוניאלי". כיצד אפשר להניח שמצב כזה יתפתח אם אין יוזמות מאזנות? וככלות כל הדיבורים מגיעים לעניין של הפליטים, שתהיה איזו הצעה, שנעשה משהו, אם גם לא לפתרון השאלה בכללה, ולא טובה כל שעה העוברת בלי שום שיפור במצב של תושבי האיזור, לא כל שכן כשהתקופה הזאת עתידה להיות ממושכת. התביעה היא שנראה איזו יוזמה בעניין זה. תביעה זו קיימת. לכל שגרירינו ישנו הרושם שזה יכול להיות המפתח לבעיה, האם יתנו לנו לשבת בשלום או לא, האם יכבדו עלינו בכל מעמד בינלאומי או לא, ואיך תנהג אמריקה. קיצורו של דבר: עשיה בעניין זה או אי עשיה יכולה להכריע את גורלו של המאבק, כי אמריקה היא המפתח בעניין זה.

מכאן התגבשה הדעה, והיא כוללת לגבי כל השגרירים שלנו, ואני שותף לה, שטוב נעשה מבחינה מדינית קצרת מועד, ואולי גם ארוכת מועד, אם נחשוב על רעיון כזה, על פעולת מדגם ליישובם של פליטים, לא על-מנת לפתור את הבעיה, אלא להוכיח שאפשר לפתור אותה ושההופעה הערבית במשך עשרים שנה היתה מלאכותית, שהיתה מכוונת בזדון לב למניעת פתרון, שאפשר לקחת מספר פליטים ותוך זמן קצר להפוך אותם מפליטים ללא-פליטים, לאנשים יוצרים. לא חשוב איפה זה ייעשה.

אני מציע שזה ייעשה במשולש, לא בתוך הגבול הקודם שלנו ושם יעובד מפעל כזה. איני קובע את האופי של המפעל ואת מקומו. אני טוען כי קיומו יכול להיות מנוף קטן אשר יחזק באופן גדול, במידה גדולה את יכולת עמידתנו. האמריקאים אומרים שאילו היה דבר כזה, עזרה כספית לדעתם היתה מובטחת. באטל קצת מסתכן ואומר - כך קיבלו רבים רושם, גם נגיד הבנק שהיה בושינגטון דיבר אתו - תמיד בליווי הבעת ודאות שאם ישראל תסכים, כדי להפגין את דאגתה ואת המעשיות של הפתרון, להוציא איקס אלפי פליטים מכלל היותם פליטים להיותם לא-פליטים - מדובר על 5,000 בערך - כדוגמה, כמופת, כמודל, היה הדבר הזה בעל ערך חשוב, ולדעתו זה היה מכריע את הכף לטובת אלה הגורסים סבלנות ואי דחיית הקץ. בלי זה יתכן שהקו יוכרע בכיוון אחר.

אני מעלה את הרעיון הזה. כל שגרירינו סבורים שהעזרה הצפויה אז למעמדנו הבינלאומי תהיה כבירה, ושלעומת זה ישיבה באפס פעולה מוחלטת בשטח זה יכולה דווקא לגזור את גורל המאבק המדיני באופן שלילי עד כדי כך שהם רואים אפשרות של תנודת לשון המאזניים לשלילה.

אני יודע שלא על רגל אחת מחליטים על דבר כזה. אני מציע את הרעיון למחשבה. אין לי שום ספק בזה שהערך המדיני של העניין הוא גדול. מהם המכשולים האחרים, זה עניין אחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה החיוב ומה השלילה?

שר החוץ א. אבן:

החיוב הוא שארצות הברית תגיע למסקנה שלא רק שאנחנו חושבים שזה מועיל, אלא שזה פותח אופקים מעניינים לגבי הפליטים ושיהיה קל להם יותר לחיות אתנו במצב כזה.

מה השלילה? שיגיעו לידי מסקנה שהסטטוס קוו הוא קשה ושיגיעו לידי פשרות שישנו את המצב הקיים ושה יגביר את הלחץ שלהם, לא רק של האויבים. ברור שזה ישנה את המצב מעיקרו או שארצות הברית תגיע לידי מסקנה שאי אפשר להחזיק מעמד, כי העניין הזה שיש שליטה בשטחים ובאוכלוסיות ואין נעשה מאומה, שום גרגיר של פעולה אין לשיפור יסודי של מצבם, אפילו של כמה מאות או כמה אלפים, מצב כזה קשה לקיים מבחינת דמות ומבחינת הסברה. הם מעלים על רקע זה לא שיימצא איזה פתרון, אלא דרך של פתרון כמידגם. ישראל תופיע כגורם המוכיח את האפשרות האובייקטיבית של חיסול בעיית הפליטים, היא אפילו פועלת בתחום של מפעל דוגמתי.

אני זורק את המחשבה לחלל אוירנו. אני מבין שלא על רגע אחת יוכרע הדבר, אבל עקרונית אני חושב שאנו צריכים לאמץ לנו את הרעיון, על כל פנים לבדוק אותו.

דבר דחוף יותר מבחינת הזמן היא ההתפתחות בתחום המגעים בינינו ובין ירדן על העניין של הגשמת החלטת ממשלת ישראל לגבי מתן אפשרות של חזרת אנשים שעברו מן הגדה המערבית לגדה המזרחית. לא אפרט את כל השלבים של המשא ומתן, אבל הגענו לידי מצב שנוצר קפאון עקב סירובה של ממשלת ירדן לחלק טפסים עליהם מודבקת החותמת של מדינת ישראל. על זה היה דין ודברים עם הצלב האדום. גם גורמים אחרים דיברו אתנו ואמרו: הרי כל המגמה היתה הומניטרית, אנושית, מדוע להכביד? אמרנו: אם העניין הוא הומניטרי, אנושי, מדוע מערימה ירדן מכשולים? כך התקיים הדיון. אמרנו לבסוף: אם להתדיין וכאשר מתדיינים, אולי ייפגשו הירדנים אתנו, אולי על-ידי כך נתגבר על המכשולים.

שלשום נתקיימה פגישה ליד גשר אלנבי בין נציגינו

ונציג ירדני ובהשתתפות נציג הצלב האדום.

השר מ. בגין :

באיזה דרג הם היו?

שר החוץ א. אבן :

הם יוצגו על-ידי סגן המנהל הכללי של משרד החוץ, ד"ר יוסוף זני. יש לו הרבה תפקידים, הוא הנשיא של הסהר האדום הירדני. אבל הוא הופיע בתעודה משרד החוץ שלהם, האומרת שהוא נציג AN OFFICIAL DELEGATE OF HASHEMITE GOVERNMENT WITH FULL POWERS. היה גם קצין קשר של צה"ל ונציגי הצלב האדום הבינלאומי. בשלב מסויים ביקש הנציג הירדני לשוחח ביחידות עם נציגינו. השיחה התקיימה וסוכם שהיא תתחדש היום אחר הצהריים ושדבר קיומה של הפגישה ההיא והפגישה הבאה לא יפורסם לפי שעה. אבל אנחנו עומדים בפני הצעה. ההצעה היא שכותרת השאלונים תישא שלושה שמות, בטורים מקבילים: מדינת ישראל, הצלב האדום וממשלת ירדן, כלומר שכל הגורמים הללו שותפים להסדרים האלה ומעניקים לה גושפנקא. זה העיקר. יש כמה דיונים על אופי תעודות הזיהוי שאנחנו נכיר בהן או שלא נכיר בהן, אבל זהו פרט. הדבר העקרוני הוא להכריע אם אנחנו מקבלים את הפתרון הזה.

אני סבור שצריך לקבל אותו. אני קצת השתוממתי שהם קיבלו אותו. היוזמה באה מהצלב האדום הבינלאומי. הם קיבלו אישור של ממשלתם. המצב הוא שמוסיפים לעבור מהגדה המערבית לגדה המזרחית 700-900 ליום, מבלי שאנחנו מדרכנים.

שר התחבורה מ. כרמל:

כמה יצאו עד עכשיו בסך הכל?

שר החוץ א. אבן:

לפי רישום שנעשה על-ידי שלטונות ירדן נמצאים בגדה המזרחית 90,000 פליטים ו-86,000 תושבים אחרים שעברו מהגדה המערבית, כלומר בסך הכל עד 170,000. הצלב האדום נוטה לקבל את ההערכה הזאת. כמה יחזרו, זה עניין אחר.

יש כמובן מסקנה מן ההצעה הזאת. קבענו את ה-10 באוגוסט כתאריך אחרון לקבלת הטפסים והשאלונים. הזמן הזה יצא לבטלה, שהרי הוא נאכל על-ידי הדיון הזה. ישנה בקשה נוספת המתבקשת מהבקשה הראשונה: אם אנחנו מאשרים את השאלונים הללו - שניתן ארכה לחודש ימים, עד ה-10 בספטמבר או לשבועיים, על כל פנים איזו ארכה, לא נוכל לומה שאנחנו מקבלים את הטופס הזה, אבל תוך יומיים צריכים כולם להיות חתומים ומוחזרים.

גם העניין הזה משתלב לסוגיה הראשונה שציינתי, כי דוחקי הקץ אומרים שלא רק שאין שום דבר נעשה אלא שנוצרה בעיית פליטים חדשה, וההיענות הישראלית לגבי מתן הזדמנות של החזרה, מזה לא יצא שום דבר, ולהיפך - התנועה היא כולה מזרחה.

שר הבטחון מ. דיין:

רציתי למסור בעיקר בעניין הסואץ וצריך על זה דיון והחלטה, אם אפשר בישיבה של היום. נדמה לי שהבעיה של הסואץ הגיעה לנקודה שאנחנו צריכים לקבל החלטה בה. השוני או ההתפתחות היא בשני דברים.

אחת מבחינה עובדתית. לא קיבלתי דיווח על היוםיים האחרונים. אני מניח שביומיים האחרונים לא היה שייט. אבל בעשרת הימים האחרונים היו שתי סירות וספינת גרר אחת באגם תמסח - זה לא האגם שבו נמצאות האניות הטבועות, הן באגם המר - וארבע סירות מצריות בתעלת סואץ בקטע קנטרה-פורט סעיד. זה איננו כולל את הסירות שעסקו בהעברת המשפחות המצריות בהסכמה אתנו. זאת אומרת שהיה מספר בודד של סירות, על-פי רוב עם חיילים, אבל איני בטוח אם הם נשאו נשק. לפני זה היו גם תותחים בני 20 מ"מ, הפעם איני בטוח.

אבל מה שלדעתי הוא חמור יותר, הוא המכתב שהגנרל בול מסר למר תקוע ב-1 באוגוסט. אם יהיה דיון על המכתבים, אציע לקרוא אותו פסוק פסוק. הדברים הקובעים לדעתי במכתב זה הם לדעתי לפי ההבנה של המצרים. במכתב נאמר:

"I SHOULD LIKE TO INFORM YOU THAT THE TWO PARTIES HAVE RESPONDED FAVOURABLY TO THIS WITH THE UNDERSTANDING ON THE PART OF THE UNITED ARAB REPUBLIC THAT THE MOVEMENT OF BOATS AND CRAFT IN THE SUEZ CANAL INCLUDES THE BOATS OF THE SUEZ CANAL AUTHORITY AND THE BOATS OF THE COMMERCIAL FIRMS WHICH PROVIDE SUPPLIES TO THE SHIPS STRANDED IN THE CANAL AND THOSE WHICH ENSURE THEIR SAFETY, ALL OF WHICH ARE UNDER THE CONTROL OF THE CANAL AUTHORITY..."

יכול להיות שהפרשנות שלי מחמירה, שאני רואה צל הרים כהרים. הם אומרים כי לגבי אותו החורש שהם מסכימים שלא יהיה שייט, אין זה כולל את הסירות של רשות התעלה ושל החברות הנותנות אספקה לאניות ושל אלה המלוות את הסירות הנותנות אספקה, שכל אלה יחד באות תחת הפיקוח של רשות התעלה.

שר הסעד י. בורג:

ואלה הסירות המבטיחות את הבטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

נניח שאם הפרשנות שלי היא נכונה, נאמר שיש איזו משטרה מקומית, משטרת הנמל, משטרת התעלה הכפופה לרשות התעלה הזאת. יכול להיות שהפרשנות שלי מוגזמת. מה שאני רואה הוא מצב שיתכנו בו שני דברים: האחד - וזה מדובר על החודש שאין בו שייט - פירוש הדבר שאותן הפעולות הקשורות בהפעלה נורמלית של תעלת סואץ, כלומר לא האניות המצריות השטות בדרך ולא הצי הצבאי, אלא המנגנון המטפל בזה, וודאי אותה רשות התעלה שתעסוק גם בפינוי התעלה ובהכוונת השייט בתעלה, שהן מחוץ לחשבון של אי שייט. וזה בשעה שאנחנו מצדנו כמובן לא נשיט אף סירה.

נוסף לכך ישנה פניה של חברה אמריקאית, שבאה דרך השגרירות האמריקאית, שיש לה איזו סירת גרר התקועה בתעלה והם רוצים להוציאה אם איננו מתנגדים לכך. אמר לי מר ביתן שיש עוד פניות כאלה של בעלי אניות זרות, אולי לא אניות גדולות - כנראה שיש אפשרות להוציאן דרך פורט סעיד, כי התעלה אינה חסומה עד הסוף. האניה המצרית עומדת שם באלכסון ויש מעבר. בחלק התחתון התעלה חסומה יותר, בחלק הצפוני פחות.

מה שהממשלה אישרה בישיבה הקודמת, כפי מה שהבנתי, היה מדובר שהגנרל בול פונה לשני הצדדים שלמשך חודש ימים לא יהיה שייט, אבל אנחנו מסכימים שזה לא יחול על הגשת אספקה סדירה ל-14 האניות התקועות באגם המר. אי השייט אינו חל על הסירות של רשות התעלה המעבירות את האספקה למקום מסויים ולעניין מסויים. זה גם הגיוני. אולם אני חושש שאם נקבל את הפירוש של המכתב החדש, הרי אחרי כן עם הסידור של חודש הימים או בלי הסידור הזה, המצב הזה יימשך ויהיה ברור הדבר שכל הפעולה של הנורמליזציה של תעלת סואץ תימשך, פרט לאניות מצריות שתעבורנה, אלא המנגנון שצריך להפעיל את התעלה ייכלל ברשות תעלת סואץ והוא יעשה את הפינוי, ואנחנו נסכים לזה ולא נשיט את סירותינו.

זוהי השאלה שלדעתי צריך לדון בה, כי אנחנו יוצאים מהמעמד של איזושהי גישה של הדדיות. כאן אין גישה של הדדיות, אנחנו לא שטים.

דברים קטנים אחרים. היו אתמול יריות על יד שכם. איש מאתנו לא נפגע מהן. העקבות הובילו לאיזשהו בית. פוצצנו את הבית.

שר התחבורה מ. כרמל:

היו שם אזרחים או אנשי צבא?

שר הבטחון מ. דיין:

לא נפגע איש. ירו מהגנים שלפני שכם, ליד שכם, העקבות של משמר הגבול הובילו לבית, והבית פוצץ.

דבר שני: לעת עתה ההדים להגליית ארבעת המנהיגים הם הדים טובים גם בקרב הציבור הערבי וגם בקרב העדות הנוצריות. שהערבים הטילו עליהן לחץ שיכתבו כל מיני מכתבים וישלחו כל מיני מברקים. אבל זה גם נושא שעליו יש לדבר באופן מפורט יותר בועדת השרים לענייני בטחון.

שר הסעד י. בורג:

מה ליד גשר דמיאס?

שר הבטחון מ. דיין:

זה כרוך יותר בענייני הברחת גבול.

ישנם שלושה דברים שונים באותה סביבה. האחד הוא מעבר המכוניות עם תוצרת. הייתי שם ביום החמישי. עברו 200 מכוניות עם תוצרת מישראל לירדן. הן עוברות במים, המים שם רדודים.

שר החקלאות ח. גבתי:

כמו בימי יהושע בן נון.

שר הבטחון מ. דיין:

זוהי תמונה מרהיבה, צבעונית. 200 מכוניות עברו

לשם.

יש דבר שני: נסיונות של מעבר פליטים לחזור מירדן לגדה המערבית, שזה נמשך מגשר אלנבי לאורך כל הירדן במקומות שונים. מדי פעם הם מחליפים מקומות. זהו דבר מזעזע. אנחנו מונעים מהם את המעבר. ביום יורים מעל הראש. הם חוזרים בלילה, ואז פותחים עליהם באש. היה מקרה אחד או שניים שבהם נפגעו ערבים, לעתים גם נשים וילדים. ולמרות זאת ביום שישי עצמו או ביום חמישי החזרנו עוד 500 איש שהצליחו לחצות את הירדן ושהם נעצרו על-ידי המשמרות שלנו בין הירדן ובין שכם, כלומר לאחר שהם עוברים מרחק ידוע ברגל הם עולים על האוטובוסים ומחזירים אותם לצד השני של ירדן. העניין הזה מתפשט לאורך של 10-15 ק"מ של הירדן, על-ידי מעבר במקומות שונים.

חוץ מזה יש הברחה של מבריחים. אני חושב שהירות קשורות דווקא בעניין של הברחה, לא בעניין התוצרת ששם שקט ושלווה ולא בתנועת הפליטים בשני הכיוונים. הירות הן בקשר למבריחים. נתפסו מבריחים שנמצאו אצלם סכומי כסף, מיד פותחת עמדת הלגיון באש. הם אינם פותחים באש ליד השיירה של

המכוניות עם התוצרת והם אינם פותחים באש על מקומות המעבר של הפליטים. זו היתה התמונה שהיתה ביום שישי.

שר השיכון מ. בנטוב:

ומה עם המשקיפים?

שר הבטחון מ. דיין:

שם אין משקיפים.

אני מציע שנדרון בעניין הסואץ.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם תהיה רק אפשרות לאסוף את עצמנו, נקיים השבוע ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

יש לדרון בעניין זה בממשלה ולהחליט: האם אנחנו מקבלים את האינטרפרטציה של המצרים שאי השייט איננו חל על כל מה ששיך לרשות התעלה, או שעלינו להגיד כי לא לזאת הסכמנו?

ראש הממשלה ל. אשכול:

דובר בשיבות האלה לא פעם - אבל זה עוד לא היה קבוע כל כך במסמרות, היה זמן שקשה היה לקבוע דברים במסמרות - שנכנס כינוס של יהודים, שיהיו תעשיינים, בעלי כסף ובעלי מסחר בקנה מידה גדול, א לא זיוו, מרכס

וספנסר, יהודים אחרים מאנגליה ויהודים מאמריקה. הכוונה היתה שיהיה כינוס של 200-300 איש. מסתבר שאין זה מהדברים הפשוטים: אומרים שאנשים כאלה עסוקים. אבל כינוס כזה יהיה בעוד מספר חודשים: באפריל. בינתיים נוצרה מזה מחשבה שאולי נכנס עשרות אחדות, 30-40 איש, איני יודע אם הם MORE SELECTED GROUP OR LESS, שבתוכם יש גם אנשי היו.ג'י.איי וגם אנשי הבונדס. אין אנחנו יכולים פתאום לשכוח אותם, וביחוד לאחר המעשה שנעשה על-ידי אנשי הבונדס בתקופה האחרונה, כאשר אספו סכומים עצומים. אבל אנחנו התכוונו לאנשים שיקימו בארץ מפעלים, אם לבדם או בשותפות עם ישראלים או בשותפות עם הממשלה, ואז נחפש (ולא רק אז) עולים בלי כסף. גם עולים אלה צריך יהיה לחפש בכל מקום. אבל אל נשלה את עצמנו: בלי מפעלים נוספים קצת קשה יהיה למלא חללה של ישראל הקטנה והגדולה.

אני שומע שמדובר על העברת עשרות אלפי משפחות לירושלים. בי מעורר הדיבור הזה רק כאב וצחוק, כי בלי מפעלים נוספים אין מה לעשות עם האנשים שיש להם רק ידיים. באו אלי אנשים בהצעה להעביר מתל-אביב לכאן. אני מציע למי שמציע, להתחיל לעסוק בזאת ואז ירגיש את הטעם. התחלתי, עוד לפני התקופה הזאת, בהעברת מפעל תעשייתי צבאי לנצרת. כל אחד מבין את החשיבות של הדבר. זה לקח לי חודשים. עברתי כל שבועת מדורי גהינום וזהו מפעל תעשייתי צבאי שעליו הממשלה היא בעלת הבית. התחייבנו לפועלים להעסיק אותם שם, ואין מי שרוצה לעבור לנצרת. כאשר מדברים עם העובדים בתל-אביב יש להם טענות רבות; זה טוען הבן שלי בגימנסיה, והשני טוען הילד שלי פה, והשלישי טוען יש לי פה מכר וחברים. אין לכם מושג כמה תריסרי סיבות ונימוקים אנושיים מערימים עליך עד שאתה מגיע לעניין, וגם מועצת פועלי תל-אביב שיש לי שם "פרוטקציה" טוענת את שלה. לבסוף המפעל יקום בנצרת. אבל אני חושב שלפחות 50% מהעובדים יישארו בתל-אביב, אולי רק 50% יעברו לנצרת, אולי חלק יגור בחיפה. אין זה מהדברים הפשוטים. חוץ מזה מתחילה בטליה רצינית מצד אותו המקום, שמשם אתה רוצה להוציא אנשים עובדים, אנשים יצרניים, כי העיר טוענת - בין אם זאת חיפה ובין אם זאת תל-אביב: אתם תשאירו אותנו רק עם קיוסקים, רק עם זקנים, עם מושבי זקנים. מבאר-שבע ומכל החלק הדרומי בואכה אילת ודאי אין להוציא עובדים. אני מכניס סעיף לסדר היום בעניין זה. יכול להיות שאיני רואה את העניין כמו שצריך. אולי נקים ועדה בת

שלושה חברים שתטפל בדבר ותברר האם אפשר לטלטל אנשים ממקום למקום. אני חושב שזהו רק מעשה חלם: עד שאנחנו מביאים יהודי אחד לישראל, אנחנו מגלגלים אותו תחילה בדולרים עם ההובלה וכל התשלומים, אחרי כן צריך להתחיל לטלטל אותו מחדש. העניין הוא למצוא תעסוקה, למצוא עבודה, למצוא מפעלים, עבודה בחקלאות עוד מה שאפשר, במידה שיהיו לנו עוד מים. אבל החקלאות עצמה אינה מעסיקה הרבה אנשים. לו היו לנו מים, הייתי אומר לנטוע עוד 100,000 דונם פרדסים בחבל הבשור. עצם הנטיעה אינה מעסיקה כל כך הרבה אנשים, אבל כעבור עשר שנים זה יתן תעסוקה, אם כי מתחכמים עכשיו, ובצדק, להקטין עד כמה שאפשר את מספר ימי העבודה, אין טוריה ואין מעדר, הכל נעשה על-ידי טרקטור ובמכונות אריזה. אבל בכל זאת החשקיה והקטיף והאריזה והמשלוח והעבודה בנמלים, הכל יחד מעסיק אנשים. על זה נדבר כאשר נדבר.

ביום רביעי וחמישי תהיה ישיבה עם 60 אנשים מחוץ לארץ. בתוכם יהיו אולי מספר אנשים שעליהם אפשר להגיד "לא לילדים הללו התפללתי", זאת אומרת אנשי היו.ג'י.איי ואנשי הבונדס. חוץ מזה יהיה אותו רוטברג העוסק לא רק ביו.ג'י.איי ובבונדס, אלא בהשגת עוד אמצעים להשקעה כבר עד עכשיו. הוא עוסק גם באוניברסיטה. אין דבר שלא יעסוק בו. אבל לא ניתן היה לא להזמין את אנשי המגבית היהודית המאוחדת והבונדס. אבל אנחנו מתכוונים בעיקר לאנשים שיש להם ערך כספי ויכולים ליזום הקמת מפעלים בישראל. בעולמותיהם אני יודע שהם עושים. ואנחנו אולי נציע להם להיות איזה מין מועצה קבועה, איזו ועדה מתמדת, שגם תהיה אחראית לכינוס הגדול שיהיה באפריל, ואם יתברר שהם יהיו יעילים ופעילים, נעשה מהם אולי ועדה מתמדת לגיוס הון ואיניציאטיבה ויכולת ושווקים ומסחר וכל מה שאתם רוצים. כדי לא לעשותם ל"מיעוט בין הגויים", נזמין כמובן גם אחדים מאנשי התעשיה בישראל, אנשי התאחדות בעלי התעשיה, אדם כמו מושביץ, אנשי התעשיה ההסתדרותית, נציגי בנקים שיש להם יד ורגל בתעשיה לא רק כמלווים. כן גם מוזמנים כל חברי ועדת השרים לענייני כלכלה. כמובן שאין איסור ואין חרם אם עוד חבר ממשלה ירצה להיכנס לישיבה. לדבר ניתן רק למעטים מבין הישראלים. לנו חשוב לדובב אותם. בסך הכל יהיו לנו שני ימים. תהיה פתיחה קצרה, אם אני אפתח את הישיבה, ושר האוצר ושר המסחר והתעשיה יציגו את העניינים. יופיע גם ד"ר ארנון כיושב-ראש רשות הפיתוח ויהיו שם מנכ"לים. בשעת צהרים אחת יסביר להם שר העבודה

מה יש כאן. אם ירצו לדעת פוליטיקה, ידבר שר הבטחון. אבל כמובן שהוא יכול לדבר גם על השקיה. לזה אנחנו עוד מחפשים איזה ערב.

הישיבה תתקיים בכנסת באחד האולמות היפים, באולם שבו ישבנו עם המפקדים ושם גם יאכילו אותם. היום הסתובבתי ודאגתי לראות שהאכילה תהיה כדת וכדין. למדתי ממונטור ומאחרים שהרבה מאוד תלוי בכך אם אנשים מרגישים את עצמם טוב בבתי המלון ובטיפול בהם.

העניין כבר מחוץ לספק. האנשים כבר באים. היה מקום לחשוש שמא לא יבואו, ביחוד כשבאה המלחמה, שמא הם מפחדים. חששנו אנחנו שהם מפחדים, ואולי גם הם פחדו. אבל עכשיו העניין קיים.

אחרי שנגמרו הסקירות, אם אתם רוצים לשאול שאלות או לומר משהו, עכשיו הזמן לכך, אבל הכל בקיצור.

השר מ. בגין:

בקצה הסקירות צריך להחליט על מספר עניינים.

השר י. ספיר:

בקשר למועצה הכלכלית:

(א) האם אפשר יהיה לקבל את ההרצאות שיושמעו שם, כדי לעיין בהם מקודם? (ב) ודאי יהיו כל מיני שאלות ובירורים. האם יוכלו, ברשות היושב-ראש, גם אותם השרים שאינם מרצים, לתת איזה הסבר לשואלים או לחלק מן השואלים? נוכל על-ידי כך לתרום משהו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לפי שעה איני חושב כך. יש 3-4 מרצים. בטבע הדברים שהם צריכים לענות על שאלות ויהיה סיכום. לאן ניכנס אם נוסיף עוד דיבורים? לא ניכנס לשום ויכוח.

השר י. ספיר:

איני מציע שיהיה בירור כזה ושיתחיל ויכוח. אני מתכוון לכך ששרים יענו על שאלות שונות. אתה רוצה שיהיו שם חברי ממשלה. האם ישבו שם כסטטיסטים (השר י.ש. שפירא: כקישוט). ויאכלו ארוחה? אני מתכוון שיאמרו את דברם ברשות היושב-ראש.

ראש הממשלה ל. אשכול:

שמעתי את השאלה. דיה לשאלה בשעתה. איני יכול להגיד עכשיו.

השר י. ספיר:

איני רואה הצדקה לכך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יהיו לנו בסך הכל שני ימים. כל המרצים נתבקשו להצטמק ולתת בעיקר לאורחים לדבר.

השר י. ספיר:

איני מתכוון לכך שהשרים האחרים ידברו, אלא שיתנו הסבר אם תהיה איזו שאלה ספציפית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אחד המרצים לא ידע לענות, נבקש משר מהממשלה לענות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ברצוני להעיר מספר הערות.

בעצם נשתמעה הצעה מדברי שר החוץ שהוא רוצה כי היא תאושר, שיתחילו בהתיישבות מודל בגדה המערבית. היות ואני בעד זה, הייתי רוצה שתתקבל החלטה, אבל הייתי מוסיף שאם עושים נסיון של איזו התיישבות כהתיישבות מודל, שהדבר ייעשה בבת אחת גם באל-עריש. אם זה עניין של מודל, של נסיון, הוא צריך להיעשות בכל הכיוונים. אמנם זה יכול להתפרש שאנחנו רוצים שזה יישאר אצלנו - יתפרש הדבר כך. אילו היה מדובר ליישב מאה אלף, היה זה עניין אחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה מציע שזה יוחלט בחיוב ולגבי שני מקומות?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הייתי רוצה לבקש מהאנשים שלנו המוסמכים לכך מבחינה כלכלית לברר לנו מהו האינטרס הכלכלי שלנו היום במעבר בסואץ, לאחר שיש לנו מעבר חופשי במיצרי טירן וכו'. אני רוצה להעריך את האינטרס הכלכלי מול הסיכונים הפוליטיים והבעיות הבטחוניות.

השר י. ספיר:

אשר למודל של יישוב פליטים, אני מתקרב לדעה שיש לעשות נסיון באל-עריש. אגב, אני רואה שקיימת ועדה העוסקת בזאת. האם ההחלטה הזאת יכולה להסתמך על הנחות ראשונות המאפשרות שההחלטה הזאת לא תישאר תלויה באויר אלא שתוכל להתגשם? יש ועדת מומחים העוסקת בהכנת תכניות ליישוב הפליטים הערביים. האם יש הנחות כלשהן, או שאנחנו מגששים באפילה? אני מאוד בעד זה שנתחיל, אבל אז הייתי מוסיף עוד דבר מה לגבי אל-עריש ולגבי הגדה המערבית: לא להיות מוגבלים רק במודל של חקלאות, אלא גם לשלב מלאכות מסויימות או תעשיות ואולי שיתוף חקלאות ותעשייה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רואה שצריך להקים "ליגה לידיעות ישראל",

"ליגה לדאגה לישראל".

השר י. ספיר:

אני יוצא מההנחה שהבעיה לא תיפתר רק בחקלאות. כוונת המודל להציג לפחות בפני הידידים שלנו התחלה של אפשרות ליישוב הפליטים, אם כן היא צריכה להיות מכוונת גם לצד של מלאכות ותעשייה.

השר מ. בגין :

ביחס למידגם יישובם של פליטים אני מציע שמספר מסויים של פליטים הנמצאים בחלק המזרחי של ארץ-ישראל המערבית ייושב שם ואילו מספר פליטים הנמצאים בעזה ייושב באל-עריש, לאחר שנבדוק את כל האפשרויות גם במקום הראשון וגם במקום השני.

אשר לאנשים שעזבו ועברו לעבר הירדן מזרחה, אני חושב שלא תהיה שום הצדקה להאריך את המועד שנקבע ל-10 באוגוסט. ואם יש לחץ, אני מציע שנעמוד בו. אני סבור שבענין זה עשינו לפנינו משורת כל הדינים שבעולם. יתכן שיום אחד או יומיים היתה לא מידה של גירוש - לא שמעתי מעולם טענה כזאת - אלא עידוד של יציאה. אבל שמעתי שזה קרוב לחודשיים נעשתה הנהירה על-פי רצונם של התושבים בגלל סיבות שונות. מה עשינו? החלטנו - ולא חשוב אם זה היה רוב או מיעוט, הרוב מחליט בשם הממשלה כולה - לתת להם אפשרות לחזור. קבענו תאריך די ממושך, קרוב לחמישה שבועות מאז שנתקבלה ההחלטה. לא עשינו שום דבר כדי למנוע מהם את מילוי הטפסים על-מנת שיינתן לנו לבדוק שני הדברים שעליהם הממשלה החליטה, והוא אם הבקשה מוגשת בונה-פידה ואם האיש המבקש איננו מהווה סיכון מבחינה בטחונית. אלה הם שני דברים לגיטימיים, ושום מדינה בעולם לא היתה נוהגת אחרת. הממשלה ברבת עמון סירבה להפיץ את הטפסים האלה. בשיבת ממשלה, שאמנם היתה דחוקה קצת, הוחלט בכל זאת - אני תמה שלא הוזכר הדבר - להסכים לכך שעל הטופס שלנו, שהיה לגיטימי לגמרי, כי אנחנו מטפלים בעניינים האלה, תודבק חותמת של הצלב האדום. גם זה לא נתקבל על-ידי ממשלת ירדן. עכשיו באים בקשר לטופס המפורסם ומציעים שנאריך את המעבר עוד לשבועות מספר. מדוע אנחנו צריכים להסכים לכך? אני מציע שהממשלה תחליט שלא להאריך את המועד. קבענו מועד. במידה שהעניינים יסתדרו עד ה-10 באוגוסט, יעבור מי שיעבור. מעבר לזה אין להאריך.

אני רוצה לשאול את כל החברים: כדי להביא, נניח, 50,000 יהודים לארץ-ישראל שיהוו מעין משקל אתני לעומת 50,000 ערבים, אילו מאמצים אנחנו צריכים לעשות ואילו כרוזים עלינו להפיץ ואילו הבטחות עלינו לתת?

והנה עכשיו אנחנו צריכים להכניס לארץ 100,000, 120,000 או 150,000 ערבים? קרה מה שקרה. אם הם פליטים, הם מקבלים שם בדיוק אותן המנות שמקבלים הפליטים פה. אם היו תושבים והם עברו מרצונם לעבר הירדן מזרחה, צריך לטפל בהם שם. אנחנו צריכים להיות אחראים להחזיר אותם הנה? אין לזה שום הצדקה. אני בעד זה לא להאריך את מועד הבקשה.

ועכשיו לנקודה השלישית: תעלת סואץ. אני זוכר את המכתב הראשון שגנרל בול שלח לשתי הממשלות. ובינו לבין המכתב הזה יש הבדל רב מאוד. צריך להשוות את שני המסמכים. לפי שעה אני רוצה לומר, לפי הזכרון, שבמכתב הראשון נאמר כי שני הצדדים יימנעו במשך חודש ימים מהשטת כלי שיט בתעלת סואץ. כן זכור על סירות המספקות אספקה לאניות התקועות בתעלה. ובזה נסתיים העניין וכאן העמידו נקודה. בינתיים קיבל כפי הנראה על-פי דרישת המצרים עוד רשימה ארוכה של כלי שיט. כפי שענינו בחיוב למכתב הראשון על-פי הנוסח המקורי, לדעתי עלינו לא לקבל את הנוסח השני. אם אחרי חילופי מכתבים נוספים לא יתקבל ההסדר כפי שהוצע מלכתחילה ושעליו נתנו הסכמתנו, הרי אנחנו מצדנו, ביום שייקבע על-ידי הממשלה או ועדת השרים לענייני בטחון צריכים להשיט סירות ולהודיע שאיננו מוכנים לסבול חד-צדדיות בעניין זה. המכתב של בול מראה שהוא ממליץ על זה. אני מציע לברוק את שני המכתבים ולראות אם יש הבדלים מהותיים ביניהם ואז לחזור להסכמה הראשונה, להתנגד לתוספת, ובמקרה שלא יימצא הסדר על-פי ההצעה המקורית, עלינו להחליט על השטת סירות.

שר השיכון מ. בנטוב:

אנחנו דנים בשלוש שאלות:

(א) בקשר ליישוב פליטים. בתומי חשכתי שהועדה שבחרנו בה ושמסביבה עובדים 120 איש, מתפקידה להכין תכנית רחבה של יישוב פליטים בקשר להשתלבות בכלכלה של הגדה. אם אין זה תפקידה, מוטב להעביר את העניין לרשות לתכנון כלכלי.

אני מקבל את ההנמקות הפוליטיות של השר אבן. אני חושב שכולנו או רובנו אמרנו זאת. אבל בדיונים הנוספים ראינו שיש איזה עניינים כלכליים, זאת אומרת תכנית רחבה ולא דגם. כמובן כל דבר מתחיל בצורה מצומצמת, אבל תכנית רחבה יותר יכולה לגייס סכומים עצומים של כסף, שהם יאפשרו לנו לקיים את הכלכלה של הגדה המערבית וגם יעזרו לנו בהרבה להניע קצת את הגלגלים שלנו, כי אנחנו נהיה הספקים. בלי זה אם נרצה להחזיק את הגדה, יעלה זה לנו בגרעון של 200,000,000 דולר לשנה. כך אמר הורוביץ. בכל אופן יגדל הגרעון המשותף, אלא אם כן ניתן להם לרעוב. יש בזה גם הכרח שבכילנו להחליט או הנה או הנה.

צריך איפוא לעודד את הועדה שתכין תכנית מהר ככל האפשר, עם התכנית הזאת צריך ללכת לגייס כספים גדולים, וצריך יהיה להתחיל להגשים את התכנית. איני יודע אם בהתחלה יש לדבר על 5,000 או על 10,000 מתיישבים. הועדה צריכה להגיד זאת.

(ב) עניין השאלונים. איני יודע אם השאלונים היו בשם מדינת ישראל או בשם הממשל הצבאי.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

בשם מדינת ישראל, משרד הפנים.

שר השיכון מ. בנטוב:

אני חושב שזה היה משגה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יכול להיות.

שר השיכון מ. בנטוב:

שם שולט ממשל צבאי ולא משרד הפנים. אילו היה כתוב "הממשל הצבאי", היה להם קל יותר לבלוע זאת. איני רוצה לפגוע במישהו. יש משטר כבוש, יש ממשל צבאי.

אבל להפתעתי הגדולה הם מוכנים להופיע אתנו: ממשלת ירדן עם ממשלת ישראל. עוד לא היה כדבר הזה שיסכימו לחתום על דוקומנט אחד משותף. אני חושב שזהו הישג.

שר האוצר פ. ספיר:

השאלה מה כתוב בתעודה.

שר השיכון מ. בנטוב:

אבל יש בזה משום הכרה.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אומה דו-מדינית.

שר השיכון מ. בנטוב:

זהו חוזה רשמי פומבי, הסכם בין שתי מדינות ריבוניות. בשבילי היתה זאת הפתעה. אלה שחשבו שיש חשיבות בהחלטה שלנו - ואני מבין שגם אלה שהיו אז בין המתנגדים, שחשבו שלא צריך לקבל חזרה - החשיבות הזאת

נשאת ואין אנו מעוניינים שיגידו לנו בעולם שהחלטה לא היתה ברצינות. אמנם נכון שהירדנים עיכבו עד עכשיו, אבל יגידו: מה ההבדל לכם? נניח שהיו באים לפני חודשים, הם באים חודש אחרי זה. מה ההבדל לכם?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר לומר גם אחרי שנה.

שר השיכון מ. כנטוב:

איני אומר אחרי שנה, אבל מהיום הקבוע שהוסכם עליו ניתן להם עוד שבועיים או חודש.

ג) ביחס לתעלת סואץ, השאלה היא: האם אנחנו רוצים לחמם את הגבול, או שאיננו רוצים כי הגבול יתחמם? אני למשל איני קושר עניין זה עם זכות השייט שלנו בסואץ. איני שואל כמו ורהפטיג, מה החשיבות לשייט שלנו בסואץ. אני רואה בזה חשיבות עצומה, אבל זה יבוא עם הסכם השלום, לא בגלל זה שלא ניתן להם עכשיו לשוט בסואץ או כן ניתן להם לשוט. נשאל קודם: מה הפירוש של סירות רשות התעלה? אם אלה סירות של MAINTENANCE לאחזקה, אנחנו צריכים להסכים לכך. אם רוצים תחת שם זה להעביר דברים אחרים, אנחנו צריכים בינתיים להגיד "לא". איני יודע מהן "סירות הבטחון". לשם מה הן באות? מה הן צריכות להבטיח לזה ודאי לא צריך להסכים. יש לחפש פשרה באמצע. אם אלה סירות של שירות רגיל, לשמור על כך שהתעלה לא תיהרס בינתיים, אנחנו צריכים להעלים עין מהן. אם אלה סירות אחרות, אנחנו צריכים להגיד שאין זה מתיישב עם ההצעה המקורית שלנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנחנו צריכים להגיד, ואחרי ההגדה?

שר השיכון מ. בנטוב:

נשמע מה תהיה התשובה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זהו המכתב השלישי שהוא אומר: זהו זה. אבל איני

לוחץ עליך.

שר החקלאות ח. גבתי:

בקשר ליישוב הפליטים, אני תומך בהצעתו של שר החוץ שאנחנו נוטים להצעה על התחלה של יישוב בגדה המערבית, בעמק הירדן. אני מתקשה להביא הצעה בקשר לאל-עריש. אני מתקשה להביא הצעה כזו לא מפני שאני חושב שלא צריך לעשותה, אלא איני יודע איך מבצעים את זאת. בגדה אנחנו יכולים מבחינה אובייקטיבית להקים מחר חמישה ישובים, יש מים, יש אדמה, אפשר ליישב. באל-עריש אין מים. כל התכנית של יישוב פליטים באל-עריש מוכרחה להתקשר עם איזו תכנית גדולה מאוד של הבאת מים לשם. המצרים עשו שם עד היום שני דברים: קידוח בארות, מים מלוחים, מעט זיתים. גם זה בכמויות קטנות. הם למעשה ניצלו את כל מאגרי המים שהיו שם. איני אומר שאי אפשר לעשות שם משהו, אבל בלי תכנית גדולה להבאת מים לשם אי אפשר. לכן אני מבדיל בין שני הדברים האלה, יישוב בגדה המערבית ויישוב באל-עריש. אם האפקט של הפעולה הזאת צריך להיות מהר, הרינו מראים שיש תכנית שאפשר לגשת מחר לביצועה. בגדה זה ניתן לעשות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל האפקט הפוליטי?

שר החקלאות ח. גבתי:

האפקט יהיה אם אנחנו עושים משהו, לא אם אנחנו מדברים. בגדה אנחנו מסוגלים מחר לבצע, תוך שנה תהיה שם התיישבות. באל-עריש אי אפשר, אין שם מים, ולהעביר לשם מים זה דבר גדול מאוד.

שר השיכון מ. בנטוב:

מניין?

שר החקלאות ח. גבתי:

איני יודע, אולי משני מקורות: מהליטני או מהתפלת מי הים. איני חושב שאנחנו צריכים להופיע פה עם דבורים או תכניות שאין בהם משום אחיזה.

עכשיו בקשר להחזרת הפליטים. אם הושג ההסכם או יושג ההסכם, אני בעד זה שאנחנו ניתן להם ארכה של שבועיים נוספים. אם נגיד שרק עד ה-10 באוגוסט יוכלו לחזור, הרי היום כבר ה-6 באוגוסט. פירוש הדבר שאף אחד לא יוכל לחזור. ניתן להם ארכה של שבועיים נוספים או עד סוף חודש אוגוסט. אני בעד זה.

לדעתי אנחנו צריכים לתת רק לתושבים לחזור ולא לפליטים. אלה שעזבו את מחנות הפליטים ביריחו, 50,000 שעברו לגדה המזרחית, יישבו גם שם במחנות פליטים. אני בדעה שאיננו קשורים אתם. תושבים אם יפנו,

נאריך להם את התקופה לשבועיים או שלושה שבועות נוספים.

בקשר לסואץ, אני חושב שהמכתב השני של הגנרל בול הוא דבר שאיננו יכולים לקבל אותו, שאיננו מתקבל על הדעת. האם אנחנו יודעים כמה סירות יש לרשות התעלה? אנחנו יכולים לעמוד בפני מצב שמאות סירות שייכות לרשות התעלה והן תועסקנה בשייט ואנחנו לא נוכל להשיט אף סירה. אני חושב שאיננו יכולים לקבל את זה. יש להגביל את מספר הסירות למתן אספקה לאניות הכלואות בתעלה או להציע שמספר סירות שלנו, שהן דרושות בשביל מטרות שלנו, גם כן ישוטו באותו החודש. אני נוטה לכך שנציע שאם תשוטנה הסירות של רשות התעלה, תשוטנה באותו חודש גם מספר סירות שלנו (המספר אינו חשוב).

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

בעניין הפליטים אני תומך בהצעת שר החוץ.

אני מציע שלא לדבר על יישוב פליטים באל-עריש אם איננו יודעים אם יש בזה איזו ממשות. אם יתברר שיש בזה איזו ממשות - בבקשה. אבל לא נפריח תכניות אם איננו יודעים שיש בהם סיכוי ממשי. אם נעשה איזה דבר ממשי, לא רק שזה יוסיף הרבה לשמנו הטוב, אלא גם יניע גלגלים כלכליים ומקורות כספיים, יראו שאנחנו הולכים להשיג פתרון של בעיה אנושית שעשרים שנה התייחסו אליה הערבים בזלזול.

לגבי השאלונים, אני תומך בהצעתו של שר החקלאות שנאריך את המועד בשבועיים. כי אם לא חשבנו להאריך - את זאת אני אומר לשר בגין - לא היינו צריכים לקיים בכלל פגישות השבוע ובשבוע שעבר. אם איננו רוצים להאריך, למה נפגשנו? למה העסקנו את הצלב האדום בעניין זה? אפשר לומר, הוא העסיק אותנו. היו פגישות. השאלונים עם שלוש הכותרות נראים לי. מספיק להאריך לשבועיים. בינתיים ממשיכים לעבור לצד המזרחי - ימשיכו לעבור. לעומת זה אני מציע להחמיר בנקודה הבטחונית. במידה שירצו לעבור, נצטרך לבדוק אם המבקשים היו

בצר זה של הגדה ושלא יבואו במקומם אחרים, שנית עלינו לבדוק האם אין ביניהם אנשי פדאיון או אנשי שוקיירי. האם בפעולות הכיבוש של צה"ל לא נמצאו במקומות תעודות ורשימות? אני מציע שבעניין זה נתעקש ושלא נהיה ליברליים יותר מדי, אלא נחמיר לגבי העניין הבטחוני. איננו רוצים להכניס למדינה אנשים שמחר יוכלו לחבל בבטחון המדינה. אבל אם הם מסכימים לשאלונים, הרי שבועיים מספיקים.

שר הבטחון מ. דיין:

שר החקלאות הציע להסכים רק להחזרת תושבים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מציע לא לשנות את החלטת הממשלה.

אני מסכים להצעת שר החקלאות לגבי התאריך, אבל לעצם העניין לא לשנות את החלטת הממשלה. אילו החליטה הממשלה בשעתה לא לתת לפליטים לחזור, היתה מחליטה. אבל הממשלה החליטה שאינה מבחינה בין אלה לבין אלה.

בעניין הסואץ אני מציע שנענה כי אנחנו מסכימים רק להשטת סירות שנותנות אספקה לאניות התקועות בתעלה ושגם לנו נחוצות סירות אחרות. ואם ישאל ראש הממשלה מה יהיה אם הם לא יסכימו, אני מציע שאולי נבקש אז את התערבות מוסדות או"ם. איני חושב שיוכלו לסרב לנו על דבר שנותנים למצרים.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

זה מקור בטוח!

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

איני מציע שנתחיל מיד לירות. אנחנו נענה שגם לנו נחוצות סירות ושלא נקבל את הניסוח הזה שהגנרל בול הציע.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

ביחס לפליטים אני מסכים עם שר החוץ. ביחס להחזרת פליטים אנחנו מוכרחים לאפשר להאריך את מועד הגשת הבקשה. לא הייתי רוצה שיגידו שאנחנו עשינו איזה דבר למען לא יוכלו לנצל את ההחלטה שלנו.

השר י. גלילי :

באשמכם.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

יכול להיות שגם באשמנו. על הטפסים הללו לא צריך היה לכתוב "מדינת ישראל".

שר החוץ א. אבן :

זאת היתה שיגרה של משרד הפנים.

שר הפנים מ.ח. שפירא :

אם אתם זוכרים היתה הצעה לתת להם חודשיים זמן, החלטנו על חודש. הדבר נדחה לאיזה זמן. אנחנו צריכים לקיים עכשיו את ההחלטה הזאת. אני רוצה גם להזהיר: אם נגיד יש לכם רק שלושה-ארבעה ימים כדי לעבור את

הגשר, זה עלול להביא לידי קטסטרופה אם רבים ירצו לעבור.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

תוך מספר ימים לא נוכל לבדוק גם את הצד

הבטחוני.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

שום דבר לא נוכל לבדוק במשך מספר ימים.

נהיה הוגנים. נגיד: היה איחור, אנחנו מאריכים

את הזמן הדרוש להעברה.

בעניין סואץ יש אצלנו דברים הנעשים שלא במחשבה

תחילה. הם הולכים ונעשים, אבל לא במחשבה תחילה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמו שליחת הטפסים.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

יכול להיות גם זה. לכתחילה, אם איני טועה, גם

דיין וגם הרמטכ"ל היו בעד זה שנעמוד 20 קילומטר לפני הסואץ ושלא צריך להגיע

לשם. הבינותי זאת. אבל מי שהלך לשם וראה את הסואץ מרחוק, התקרב ומיהר להטביל

את ידיו ורגליו בסואץ.

שר השיכון מ. בנטוב:

להשקות את הסוס!

ראש הממשלה ל. אשכול:

יוחנן המטביל!

שר הפנים מ.ח. שפירא:

מתחילה לא חשבנו להגיע לסואץ.

שר הבטחון מ. דיין:

גם לירושלים העתיקה לא חשבנו להגיע.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה טועה, אתה לא חשבת, אתה אמרת שצריך לדחות

את זה למספר ימים.

שר הבטחון מ. דיין:

האם אתה חשבת שנצא למלחמה על ירדן?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אין כל השוואה בין זה לזה. אני חושב שגם אתה לא חשבת שנתגרה בירדן לולא היו הם המתחילים. אבל במצרים היתה מלחמה ובכל זאת אמרת שלא צריך להגיע לסואץ. התברר שמישהו כן הגיע. לפתע פתאום נולדו שם סירות בלי מחשבה ובלי מעשה.

השר י. גלילי:

הסירות נולדו במחשבה תחילה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה מסבך אותנו. תעמודנה שם סירות מבלי לנצל אותן. היה משא ומתן. נעשים אצלנו מעשים העלולים להביא לידי שפיכות דמים. אם זה לצורך - זה משהו אחר, אבל אם זה שלא לצורך, אם אפשר לעמוד 20 קילומטר לפני הסואץ, אינני מבין מדוע אנחנו צריכים עכשיו להגיד שכל מה שאנחנו כתבנו מוכרח להתקיים.

אני רוצה להגיד באופן הברור ביותר: עכשיו נכנסנו כבר במאבק על משא ומתן ומחפשים דרכים. נמשיך לחפש דרכים. נטען עוד הפעם ועוד הפעם. אבל לא הייתי רוצה שנעשה משהו שיוכל להביא לאיזו התנגשות בעניין הסירות. אנו על-ידי כך לא נשיג שום דבר. אם נשיג איזה דבר, לא נשיג על-ידי מעשה זה, אלא על-ידי כך שכשיהיה שלום תהיה זו אחת התביעות הצודקות שלנו וודאי נשיג אותה. יודע אני כי כשמתחילים במשא ומתן קשה לסגת, קשה להתעכב, נמשיך איפוא במשא ומתן, אבל אין לעשות כל פעולה העלולה להביא לידי סכסוך מזויין בינינו ובינם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מה שנוגע לפליטים מהגדה המזרחית לגדה המערבית, נכון מה שאמר שר השיכון, שלא היה כל עניין לכתוב על הטפסים את שמה של מדינת ישראל, מפני ששם זהו שטח כיבוש, ומסתבר שהערבים גם בעיר העתיקה וגם בגדה מאוד מאוד עומדים על זה. הם אומרים: כבשתם שטחים שלנו, יש הסכמי ז'נבה והאג, לפי זה אנחנו ננהג.

נכון הדבר שעסקנו בעליה בלתי ליגלית מאז תחילת המאה ולא הקפדנו על דברים כאלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מאז ימי אברהם אבינו. האם היתה לו ויזה?

שר הסעד י. בורג:

היה לו צו תנועה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אבל הכנסנו שם דברים ששום משרד ממשלתי אינו עושה זאת. אין שם טפסים של האוצר, אין שם טפסים של משרד המשפטים ואין שם משרדים. כולנו הננו יועצים של מפקד כוחות צה"ל, ומפקד כוחות צה"ל הוא בעל הבית על הכל.

איני רואה בזה הצלחה גדולה שיהיה טופס משולש, אבל זה לא רע. הסכמנו לטופס החדש היום, ב-6 באוגוסט. יעברו יומיים עד שידפיסו אותו. אם נאמר עכשיו: עד 10 באוגוסט תוכלו לחזור, הריני חושב שזה יהיה מגוחך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ניתן להם שלושת ימי הגבלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זו תהיה אמתלה. בכל זאת הממשלה החליטה.

אמנם זה היה ברוב דעות, כמו שמחליטים החלטות ברוב דעות ברוב הדברים. צריך לקיים את ההחלטה הזאת באופן הוגן. ואיני מצטרף לדעתו של שר החקלאות, לשנות את ההחלטה ולהבחין בין אלה לאלה. ואם גם קודם לא הייתי בעד זה, הרי קצת ביקור בגדה וראיית מחנות של פליטים - אמנם לא ראיתי את כל המחנות, אבל ראיתי אחדים מהם - נוכחתי שאלה הם בתים וכפרים פחות או יותר מיושבים. ואני חושב שבעניין הזמן אנחנו צריכים לוותר, להאריך את המועד עד סוף החודש.

אמר לנו שר החוץ בצדק רב שהעניין הזה צריך להיות בסוד. אבל הצרה היא שעל העניין של שלוש הפירמות בטופס קראתי כבר בעתון של ערב שבת.

שר החוץ א. אבן:

זה אינו סוד, אבל הפגישה היא סוד. הצלב האדום

פירסם את הרעיון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הפירסום בעתונים היה גם כן בסוד.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

עכשיו אני בא לעניין הזה של תעלת סואץ.

גמרנו את המלחמה. לעת עתה. אני מקווה שלזמן רב. ועכשיו מתנהלת מלחמה מדינית ואנחנו בצדק שמים לב לדעת הקהל בעולם. אם יש איזה דבר שיש לנו בזה תמיכה גדולה מאוד בדעת הקהל, הרי זה דווקא בעניין הסואץ. הקורא בעתונים ימצא כי זהו מושכל ראשון אפילו של אנשים שהם כמעט מתנגדים לנו, דעתם היא שביחס למעבר במיצרי טיראן ובתעלת סואץ אנחנו צודקים. אפילו הרוסים לא העזו בשום שלב לומר שזה לא. נכון שלולא היינו מגיעים עד לסואץ לא היינו מקבלים את ההכרה הזאת, אבל כך הם תולדותינו במשך שלושים השנים האחרונות, אולי יותר מזה, שלולא היה בוויין מתעקש ביחס למאה אלף הסרטיפיקטים - לא היתה קמה מדינת ישראל, לו היו הערבים משלימים עם תכנית החלוקה של הכ"ט בנובמבר 1947 - לא היינו משנים אותה בכוח. זה חל גם על רמלה וגם על לוד וגם על הגליל המערבי. זה חל על הרבה דברים. זה חל גם על הסואץ. אנחנו ליד הסואץ. כל העולם אומר שאנחנו צריכים להיות בעניין זה שווים עם כל העולם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אבל כל העולם אינו שט שם עכשיו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל הם אינם יושבים שם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מה הסיבה? אם כל העולם אינו יכול מבחינה טכנית לשוט שם, אנחנו יכולים מבחינה טכנית לשוט שם ויש לנו זכות לשוט שם.

אני רוצה להשוות את שני המכתבים. במכתב הקודם

מה-27 ביולי כתוב:

"IT IS UNDERSTOOD THAT THE CANAL AUTHORITIES WILL CONTINUE TO REVICTUAL AND ENSURE THE SAFETY OF THE SHIPS STRANDED IN THE CANAL".

שר החוץ א. אבן:

זה אותו הדבר במכתב השני.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הצרה היא שכמות הופכת לאיכות. כולנו מדברים על זה שאוד בול זה עכשיו דבר אחר, הוא המשגיח על הפסקת האיש, הוא נציגו האישי של או-טאנט. אבל הוא ממשיך לכתוב את המכתבים על אותם הטפסים TRUCE SUPERVISION COMMISSION והוא אוד בול איננו THE PERSONAL REPRESENTATIVE OF THE SECURITY GENERAL, הוא ממשיך להיות LIEUT. GENERAL OF STAFF OF THE TRUCE COMMISSION. כך זה נקרא מאז 1948.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

זה ככה בשני המכתבים.

שר העבודה י. אלון:

TRUCE זה לא, ARMISTICE TRUCE זה קרוב יותר
 ל-CEASE FIRE. צריך לומר שבמכתב השני הוא מרחיב את הדיבור. במכתב השני הוא
 כותב מה פירוש הדבר הזה:

"... THAT THE MOVEMENT OF THE BOATS AND CRAFT IN THE SUEZ CANAL INCLUDES
 THE BOATS OF THE SUEZ CANAL AUTHORITY AND THE BOATS OF THE COMMERCIAL
 FIRMS WHICH PROVIDE SUPPLIES TO THE SHIPS STRANDED IN THE CANAL AND THOSE
 WHICH ENSURE THEIR SAFETY..."

שם זה היה ברור: "TO ENSURE THE SAFETY OF THE
 "SHIPS STRANDED IN THE CANAL", פירוש הדבר מבחינה טכנית שנניח שנשבר עוגן
 וצריך לתקן אותו או שמכונה באניה מתקלקלת וצריך לתקן אותה, צריך לאפשר זאת.
 אבל פה מדובר כבר על כל האניות של רשות התעלה: "AND THOSE WHICH ENSURE THEIR
 SAFETY".

על מה הוא מדבר? האם על "THE SAFETY OF
 "STRANDED SHIPS", או על "THE SAFETY OF THE BOATS OF THE SUEZ CANAL
 AUTHORITY AND THE BOATS OF THE COMMERCIAL FIRMS ETC."?

לפי המכתב השני יכולות להיות כבר אניות
 מזויינות כדי להגן על הבטיחות של אותן הסירות.

נדמה לי שיש בזה משום הרחבה, וההרחבה הזאת היא
 בשבילנו לא סימפטית. מפני שאז מדוע אסור לנו להשיט? לכן אני מציע לא לבלוע
 זאת.

אשר לנסיון לעבד תכנית ליישוב פליטים, ישנה שאלה גדולה אם אנחנו צריכים בשלב זה לעשות את הנסיון, להעביר פליטים מהרצועה לגדה. אני חושב שהם לא יעברו ברצון. ולעשות את המעשה הזה בכוח, זהו דבר שאיננו מתקבל על הדעת. לא הייתי מתחיל בשטח זה שום דבר מבלי להיות בטוח שדבר העברתם מהרצועה לגדה יכול להתבצע בלי שפיכות דמים או בלי סקנדלים גדולים.

אשר לעצם הנסיון, אני קצת מתפלא על הלחץ שמפעילים עלינו אלה שאינם מסכימים לכך שניקח לידינו את הגדה ונצרף אותה למדינת ישראל. נשאלתי על-ידי שר הבטחון אם הדבר הזה מתיישב עם החוק הבינלאומי. אני רוצה לבדוק את הדבר הזה. אין זה בדרך כלל מסוג הדברים שרגילים כי מדינה כובשת תתחיל דווקא במפעל התיישבותי גדול. כלומר, אני רוצה ללמוד מזה שגם אלה הרוצים שאנחנו נחזיר את הגדה לחוסיין, רואים אותנו לקצת יותר בעלי בתים בעניין זה משנדמה. אני מציע שלא נקבל בעניין זה החלטה לפני שנבדוק את השאלה הזאת מבחינת החוק הבינלאומי.

שר העבודה י. אלון:

עניין היישוב לדוגמה?

שר החוץ א. אבן:

כן.

שר הדואר י. ישעיהו:

אחרי הדברים שכבר נאמרו יש לי שתי שאלות והערה

אחת:

שאלה אחת בעניין השאלונים. גם אני מתפעל מהסכמת הירדנים להופיע יחד אתנו על טופס אחד. אבל קודם כל אני שואל: האם זה לא יתן להם עמדת לחץ, עמדת מיקוח לגבי השאלה מי ייכנס חזרה? כלומר, האם לא יוכלו להשפיע על הסלקציה של המעוניינים לחזור? הם אומרים: אם אתם פוסלים אלה ואלה, אין אנחנו נותנים לאחרים לחזור. באופן כזה ייהפכו לשותפים לגבי האנשים שייכנסו.

שר החוץ א. אבן:

להיפך. אקרא סעיף: בסיכום הפגישה הודיע נציג ירדן: "אם נדע מראש קטגוריות של אנשים שאין אתם מוכנים להחזיר, לא נגיש את שאלוניהם, כדי להקל על המלאכה ולהחיש את העניין".

שר הדואר י. ישעיהו:

זה מניח את דעתי.

אני מוסיף עכשיו שאלה: האם אין הדבר יוצא ללמד שלממשלת ירדן יש הלכי מחשבה לקראת העתיד, לראות בזה מין נסיון לדוגמה של הקמת מין שלטון לישראל וירדן ואיזה גורם בינלאומי על כל השטח הזה?

שאלה שניה לשר הבטחון. הוא הזכיר שיש גם זרימה דרך הירדן של אנשים ממזרח הירדן למערב הירדן. מה הכמות?

שר הבטחון מ. דיין:

נוסף לאלה שאנחנו מונעים בעדם מלעבור ביום ובלילה, בלילה גם פותחים עליהם באש, ונוסף לכך מקיימים פטרולים בעומק גדול יותר, הרי ביום אחד בשבוע שעבר, ביום חמישי או שישי, החזרנו כחמש מאות נפש

שהצליחו לעבור את הירדן אלינו ואנחנו נפגשנו בהם רק בדרך בין הירדן לשכם כבר באוטובוסים ובמכוניות קטנות שחיכו להם. אנחנו החזרנו אותם מזרחה לירדן. זה אלה שתפסנו. כמה עברו שלא תפסנו, איני יודע.

שר השיכון מ. בנטוב:

איך מזהים אותם?

שר הבטחון מ. דיין:

הם אינם מכחישים שבאו משם.

שר הדואר י. ישעיהו:

אני רוצה להעיר הערה בעניין הסואץ: אני רוצה לומר לכבוד שר הפנים שלא יצטער על כך שאנחנו יושבים על חוף הסואץ.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

איני מצטער.

חשר מ. בגין:

הוא אינו בוכה, זה לא על נהרות בבל.

שר הדואר י. ישעיהו:

אנחנו עוסקים עכשיו בנחמת ציון, לא בנחמת סואץ.
אם יש דבר היום המשמש לחץ על השלטון המצרי ועל האוכלוסיה, אם יש דבר שביחס אליו מבינים אותנו בעולם, זהו עניין הסואץ. הוא גם יכול לשמש אמתלה לאלה שירצו לשנות את המשטר במצרים. אנחנו צריכים להתמיד בלחץ הזה. צריך לראות את העניין גם מזווית זו, שבסופו של דבר המשטר במצרים לא יחזיק מעמד. אם אנחנו קבענו שיש לנו נוסחה ומדיניות של הדדיות, אנחנו צריכים להקפיד על הנוסחה הזאת; לא פחות מזה ולא יותר מזה.

ולבסוף שאלה. אני שומע את שר המשפטים זו הפעם השניה מדבר בעניין הזה של חוקיות הממשל בשטחים המשותפים. אנחנו קיבלנו חוק שעשה תחולת המשפט הישראלי על כל השטח של ארץ-ישראל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא, אדוני. קיבלנו חוק המאפשר לממשלת ישראל להחיל את החוק הישראלי על כל השטח של ארץ-ישראל, אבל הממשלה החילה אותו על ירושלים ולא החילה אותו על יתר המקומות.

שר הבטחון מ. דיין:

קודם כל ביחס לחלק האינפורמטיבי על מעבר פליטים. ישנה תנועה כפולה.

בשבועיים האחרונים, החל מה-21 ביולי ועד ה-3 באוגוסט, עברו בגשרי הירדן השונים מהגדה המערבית אל הגדה המזרחית 10,700 איש. בכל שבוע ממשיכים לעבור מכאן לשם 4,000-5,000 איש. החל ב-21 ביולי ועד ה-2 באוגוסט נתפסו בנסיון הסתננות מהגדה המזרחית אל הגדה המערבית והוחזרו חזרה אל הגדה המזרחית 1,283. זהו המספר של אלה שנתפסו. כמה לא נתפסו, איננו יודעים.

שר הדואר י. ישעיהו:

יש להניח שעברו ונשארו כאן.

שר הבטחון מ. דיין:

ודאי. אנחנו יודעים מה שאנחנו יודעים. מה שאיננו יודעים, אפשר להעריך אבל איננו יודעים כמה עברו ונשארו.

ביחס ליישוב פליטים לדוגמה, אני מציע שעכשיו נקבל רק החלטה לבדוק את הדבר וכעבור שבוע, לאחר שהבדיקה תהיה מוכנה, להחליט לגופו של דבר. ישנן נקודות אחדות לבדיקה. שאלתי את שר המשפטים. נראה לי שהדבר מסובך יותר מבחינתנו, כאשר איננו מכריזים על סיפוחה של הגדה ושל רצועת עזה ושל אל-עריש אלינו ובאותו הזמן נעשה שם מפעלי התיישבות. על כל פנים, ממה שהוסבר לי עד עכשיו משאלות פחות חמורות, יש דברים שאיננו יכולים לעשות. אומרים: או שזה שלכם או שאתם שלטון כבוש, ואז יש דברים שאינכם יכולים לעשות בשטחים אלה. אני יודע שיש הגבלות כאלה ואחרות. נבדוק את הדברים האלה ואחרי כן נחליט. אנחנו מדברים על דברים שרוצים לעשות בגדה כאילו אנחנו החלטנו כבר על סיפוחה אלינו.

שר הדואר י. ישעיהו:

האם אסור לבנות משהו בגדה, להקים ישוב?

שר הבטחון מ. דיין:

איני יודע. שאלתי את שר המשפטים והוא יבדוק. אני מניח שמחנה צבאי מותר לנו להקים. אבל לעשות מפעל התיישבות, להעביר תושבים ממקום אחד למקום אחר, איני יודע אם מותר לנו לעשות זאת בשטח כיבוש.

נקודה שניה, והעיר כבר על כך שר המשפטים:

בנסיון המועט שיש לנו בחודשיים האלה בין הערבים ובינינו, למדנו שלא כל הדברים שאנחנו חושבים אותם לטובים ושיש להם גם מוטיבים פוליטיים, מיד נתקלים באהדה ובשיתוף פעולה מצדם. אבל מה שקורה מיד, ישנה תגובה מצד ירדן ומצרים, והם משתפים פעולה עם אותם מקורות ההנחיה. אני מציע שנבדוק את הדברים. אני אומר: אם יסרכו, האם זה טוב לנו או רע לנו. אבל צריך לבדוק תחילה. אם אנחנו רוצים ליישב, צריך לבדוק תחילה אם הם רוצים בזאת, ואם הם אינם רוצים - מה התגובה שלנו. אחרת נודיע הודעה בומבסטית מצדנו ואחרי כן יתברר שזה לא היה הצעד הנכון ביותר. אני מציע לבדוק זאת. אני מציע שאת ההחלטה הסופית נקבל או בישיבה הזאת, או בישיבה הקרובה, לאחר שיסתיים הדיון שלנו בעניין הגדה ומה אנחנו רוצים מהגדה. יש קשר בין שני הדברים האלה. לדעתי יש קשר אמיץ. אני מציע להבחין בנקודה זו בין בדיקת הדברים המוקדמים לבין הכנת תכניות ממש.

אשר לשאלה של החזרת הפליטים, אפשר היה לא לדון בהחלטה שנתקבלה. אבל הדבר התגלגל שמבחינת הארכת המועד צריך לקבל החלטה אחרת. שמחתי שאני פטור מזה וששר החקלאות אמר שאם אנחנו מקבלים החלטה אחרת בדבר הארכת המועד, אנחנו יכולים גם לשנות את מהות ההחלטה. על כל פנים, אני מאוד בעד זה ואני מוכן לקבל את ההחלטה כפי שהוצעה על-ידי שר החקלאות, שנדבר רק על החזרת תושבים. זו היתה דעתי גם קודם לכן. אלמלא בא העניין לדיון, לא הייתי מעלה את הדבר מחדש. שאלת החזרת פליטים קשורה בשאלה מה אנחנו רוצים בגדה, אם זה יהיה חלק ממדינת ישראל או לא יהיה חלק ממדינת ישראל. בעיקר אם אנחנו ניתן הארכה לתקופה מוגבלת, לשבועיים או שלושה שבועות, לדעתי צריך להיות מדובר בשלב זה בקטגוריה של תושבים ולא של פליטים. זוהי דעתי, ואם תהיה הצעה כזו אצביע בעדה.

הדבר האחרון בעניין הסואץ. אני רוצה להעיר הערה

אחת לשר הפנים. הוא, ולעתים גם שר התיירות, מצטטים ציטטות. לא צריך לצטט. אני אומר את זה יותר מאחרים, שהמלחמה הזאת לא היתה מתוכננת מראש כפי שהתפתחה, ומה ששייך לי, הרי בתכנית הראשונה לא הייתי בעד זה שנגיע לסואץ. אבל הגיעו לסואץ לא במקרה. כאשר עברו עד 20 קילומטר לפני סואץ, הוחלט אז ללכת הלאה. לא תכננו

מראש לערוך מלחמה עם ירדן. אבל כאשר חוסיין הפעיל את תותחיו, החלטנו לעלות על ירושלים העתיקה. על זה אינך בוכה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא.

שר הבטחון מ. דיין:

מה שנוגע לתכנון מראש, זה נכון שלא הכל תוכנן מראש. אבל מדי פעם החלטנו מה לעשות במצב שנוצר. עכשיו המצב הוא שאנחנו יושבים עם רגלינו בסואץ, ויכולות להיות שלוש שאלות. אין לנו מנוס. מוכרחים לדעתי עכשיו להחליט מה אנחנו רוצים. אפשר להחליט שאיננו רוצים בעניין הסואץ ולא כלום. אפשר לקבל את דעתו של השר ורהפטיג שכל העניין אינו חשוב. אפשר לקבל את דעתו של השר בנטוב שעניין סואץ יעלה כחלק מהסכמי השלום ואז נעסוק בעניין מעבר אניות ישראליות בסואץ ועד אז איננו עוסקים בזאת. אבל אפשר לקבל עמדה - ואני בעד העמדה הזאת - שכבר החל מעכשיו אנחנו טוענים לשותפות שלנו, של שייט ישראלי בסואץ. הדבר הזה צריך להתבטא בכל פעולה ובכל צעד שאנחנו עושים היום. הצעד העיקרי הוא עניין ההדדיות. מה שאי אפשר, הוא שלא להחליט ולא כלום.

שתי הערות על מה שמתבטא במכתבו של הגנרל בול. העירותי כבר על כך בשיבה הקודמת. הגנרל בול עושה את עצמו לא רק למשקיף על הפסקת האש, אלא גם כמתווך - אני מניח שהוא עושה זאת בהנחיית או-טאנט - ביחס לדברים שאין להם שום קשר עם הפסקת האש, אלא עם הסדרים שונים. הוא עושה זאת כאשר אנחנו איננו לוחצים עליו וכאשר המצרים לוחצים עליו, הוא הולך צעד צעד לקראתם. זה מתבטא גם בעצם עניין הפסקת האש. הוא היה זה שדיבר בראשונה על שני קוים חתומים.

במכתב האחרון הוא כותב:

"IN COOPERATION WITH BOTH PARTIES I WILL CONTINUE MY EFFORTS IN ORDER TO ADOPT ALL MEASURES WHICH MIGHT FACILITATE THE IMPLEMENTATION OF THE DECISIONS OF THE SECURITY COUNCIL ON THE CEASE FIRE AND ON THE OBSERVATION OF THE CEASE FIRE".

במכתב הקודם הוא אמר שהכנסת הסירות תיחשב כפעולה אקטיבית המפריעה את השקט. הוא כבר נתן הוראה להשגיח על הסירות ועניין שיט הסירות הוא חלק מן ה-CEASE FIRE. בחלק הזה ACCORDINGLY הוא כבר קיבל את הנוסחה של המצרים, שהמצרים מדברים על SUEZ CANAL AUTHORITY. בעניין ה-SUEZ CANAL AUTHORITY יש קודם כל מבחן אחד: איפה הן שטות? במכתב הקודם היה מדובר על סירות שמביאות אספקה לאניות התקועות בתעלה. האניות התקועות הן תקועות באגם המר. יש שם 14 אניות. לא היינו מתעסקים עם זה לו היתה שם עוד סירה. אין רואים אותן אפילו, זה במרחק של קילומטרים רבים. אולם, מה זה שייך לסירות שהן באות בין פורט סעיד לקנטרה? האם יכול להיות חופש שייט לסירות של רשות התעלה בלי הצמדה ובלי הקבלה לעניין האניות התקועות? במכתב זה אין כל הצמדה לעניין האניות התקועות. זה בכל השטחים וזה בכל התעלה. אם אנחנו רוצים לקבל את הסידור הזה - נקבל אותו. אם איננו רוצים לקבל אותו, עלינו לדעת שהגענו לנקודה שעלינו לקבל החלטה על אודותיה. להחלטה הזאת יש השלכה גם על עניין אחר. התפיסה המצרית היא שהקו של הפסקת האש הוא זה: הישראלים יושבים בגדה המזרחית של הסואץ, המצרים יושבים בגדה המערבית, תעלת הסואץ שייכת להם בלא קו משותף, בלא הדדיות ולא כלום. פירוש הדבר בפרקטיקה, שאם נקבל על עצמנו את הגזירות שגזרנו על עצמנו שאנחנו יושבים בגדה המזרחית ואיננו משיטים את סירותינו והם כן משיטים, משמעות הדבר היא שכל תעלת הסואץ היא בשליטתם של המצרים לצורך האזרחי (איני מדבר על הצורך הצבאי).

שר השיכון מ. בנטוב:

מה ביחס ל-10-15 הקילומטר בצפון?

שר הבטחון מ. דיין:

שם לא נעשה ולא כלום.

שר השיכון מ. בנטוב:

האם זה שלהם? שם הם יכולים לשוט?

שר הבטחון מ. דיין:

כן. כשאיני נמצא באיזה מקום, איני נמצא.

שם יושבים הרוסים, שם יושבים המצרים ואנחנו

איננו יושבים שם.

אני מציע שנקבל היום החלטה עקרונית על כן הדדיות, או לא הדדיות. אני מציע שההדדיות תתקבל בנוסח חיובי של השטת סירות ולא בנוסח שלילי של אי שיט ולומר לבול ולפעול כך למעשה, שאם הם שטים, גם אנחנו שטים, או שנחליט שאיננו עוסקים בזאת. כי אחרת למה כל פעם לחתוך עוד חתיכה מהזנב?

איני רוצה להסתיר את דעתי. אם נחליט על הדדיות ועל כך שאנחנו בעניין הסואץ נכנסים למערכה הזאת, אנחנו צריכים גם לנקוט באמצעים שפינוי התעלה מהאניות התקועות שם אינו יכול להיעשות בצורה חד-צדדית רק על-ידי המצרים, כלומר שמספיקה הסכמת המצרים ושל אחרים, אלא שכדי לפנות את

התעלה לשייט יצטרכו להסתדר גם אתנו ושלא נעמוד אחרי כן באופן פיזי בפני ברירה שנצטרך לירות באניה אמריקאית - כמובן שלא נעשה זאת - אלא שלפינוי התעלה לשייט יזדקקו גם להסדר אתנו.

זוהי הבעת דעה. אם הדעה הזאת תתקבל, אציע

הצעות.

השר מ. בגין:

לגבי החלק הדרומי?

שר הכחון מ. דיין:

ודאי. לגבי 20 הקילומטר הצפוניים אין מה להחליט. אם תתקבל הצעה כזו, אביא הצעות טכניות. עכשיו אני מדבר על העניין לגופו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

רשות הדיבור לשר בורג.

שר הסעד י. בורג:

שר המשפטים ביטא מה שרציתי לומר.

שר החוץ א. אבן:

בעניין התעלה אין דעתי כדעת אותם החברים שהעניקו חשיבות צנועה לעמדתנו בתעלה. אני חושב שיש חשיבות גדולה, לא רק כלכלית, אלא מדינית, בעיקר לעמדתנו בסואץ. משום כך מגמתנו צריכה להיות לשמור על ההישגים שהושגו. לפעמים אין שומרים על הישג אם מותחים את החבל יתר על המידה.

ההישגים הם שלושה:

(א) ישיבה ליד התעלה;

(ב) נוכחותן של סירות בתוך התעלה;

(ג) הסכמת האו"ם, במידה מסוימת גם של המצרים, לעקרון של הדדיות, מה שמותר להם מותר גם לנו.

על כן הסטטוס קוו נוח, ואם אפשר לבצר אותו שלא להיתפס ולא להיגרר להתלקחות, צריך לעשות זאת. וההתלקחות עלולה שם להיות גדולה, שהרי הלחץ גם של ידידים, ולא רק של אויבים, על הסדר נפרד לתעלה, גובר והולך. איני חושב שיש מקום אחר שבו הדאגה של התפשטות הקרבות צריכה להיות יותר ממשית מאשר שם. היו כמה הודעות סובייטיות שבהן זוהי הנקודה הרגישה ביותר. לעומת המצב הזה יש לנו נכסים ומעמד. אין לנו צורך לחרוג מההישגים שישנם.

השאלה היא: האם יש פה סכנה ממשית של התפוררות

המצב הקיים, או של ארוזיה? אני סבור שהתשובה היא שלילית. אמנם אני שומע שיש דעה של חוגים מסוימים שיש כאן התנכרות להסכם הקודם, וגם מה שהושמע בממשלה. לדעתי מפריזים בשוני שבין המכתב הראשון לבין המכתב השני. לכל היותר אקבל את הגדרתו של שר המשפטים, שאמר בזהירות שנדמה לו כי יש כאן נטיה להרחבה. זה לכל היותר. אני חושב כי ההבדל בין מה שהסכמנו ובין מה שמוצע עכשיו הוא לכל הפחות מפוקפק. היה מכתב של הגנרל בול שנכתב ב-27 ביולי. פה אחד החלטנו להסכים לו.

הערכנו את ההישג על עצם עקרון ההדדיות. אמרנו, את האיגרת ההיא נקבל כלשונה.
ובמכתב ההוא, לאחר שהוא מבקש הקפאה, כתוב לאמור:

" IT IS UNDERSTOOD THAT THE CANAL AUTHORITIES WILL CONTINUE TO REVICTUAL
AND ENSURE THE SAFETY OF THE SHIPS STRANDED IN THE CANAL".

יש פה שלושה יסודות:

(א) שלטונות התעלה;

(ב) מושג של אספקה;

(ג) המושג של בטיחות.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

בטיחות של אניות STRANDED.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

במכתב השני יש הרחבה.

שר החוץ א. אבן:

צריך לברר. אם יש הרחבה, אפשר גם לצמצם. פה הוא

אומר:

"THAT THE MOVEMENT OF BOATS AND CRAFT IN THE SUEZ CANAL INCLUDES THE BOATS
OF THE SUEZ CANAL AUTHORITY AND THE BOATS OF THE COMMERCIAL FIRMS WHICH
PROVIDE SUPPLIES TO THE SHIPS STRANDED IN THE CANAL AND THOSE WHICH ENSURE

THEIR SAFETY, ALL OF WHICH ARE UNDER THE CONTROL OF THE CANAL AUTHORITY".

כלומר, יש שלושה מושגים: (א) רשות התעלה; (ב) אספקה; (ג) בטיחות. על-ידי הניסוח הזה הוא פותח פתח להפעלת הסירות הללו שלא לשתי המגמות הללו. יש פה עניין למשא ומתן ולהקפדה.

הבעיה המדינית היא: האם יש לנו עניין להרחיב או לצמצם ומהי המגמה המדינית העליונה והמכרעת? לדעתי המגמה היא כפולה: למנוע התלקחות ולבצר את המעמד שלנו. ברוח זו צריך לנהל את המשא ומתן. איני מסכים שיש כאן יסוד לומר בודאות שיש חריגה מהדבר שהסכמנו לו. אני מציע שבהמשך המשא ומתן יבקשו ממנו הבהרה לא רק לגבי אופיין של הסירות, אלא גם לגבי מספרן ותפקידן; אנחנו רוצים לדעת מתי והיכן ושלא מספיקה רק ידיעתנו, אלא נחוצה גם הסכמתנו. עלינו לשאול אותו POINT BLANC האם הוא מפרש את המכתב הזה אחרת מאשר המכתב הראשון? פה העקרון חשוב. העקרון של ההדדיות, ההודעה הבינלאומית בעקרון זה זהו העיקר.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

האם בתוך המשא ומתן אי אפשר לומר לו: אנחנו רוצים לחזור לנוסח הראשון ולא לפירוש של המכתב השני?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר להגיד לו, הוא יאמר: נאצר איננו מסכים.

שר החוץ א. אבן:

ידיעותי בשפה האנגלית אינן מספיקות כדי לראות

פה את התהום ואת הסתירה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא סתירה, אלא הרחבה.

שר החוץ א. אבן:

אפשרות של הרחבה, אבל לא ודאות. על-ידי זה שהניסוח היה מעורפל, הוא היה מקיף. איני סבור שיש פה יסוד להתחיל לומר שההסכם בוטל. יש צורך במשא ומתן לראות מה בדיוק הוא מציע והאם אפשר להסביר את התנועות הללו בתחום של המכתב הראשון. אני מציע כי לפני שנקבל החלטה אחרת על השטח הסירות, יובא העניין לאיזה פורום שיבדוק את הדבר לעניין הבטחון האזורי, אולי הבינלאומי.

בעניין הפליטים אני מקבל את ההצעה הנוהלית של שר הבטחון שנסתפק בגיבוש (יש פה איזה הסכמה לגבי הרעיון) של בדיקת מפעל דוגמתי. ברור שהעניין צריך לעבור איזו בדיקה. יוחלט על המוסד ועל הגורם שיבדוק את האפשרות של מפעל כזה בגדה המערבית ושל מפעל כזה באל-עריש. אני חשבתי רק על הגדה המערבית. בתוך זה ודאי צריך לברר את הצד המשפטי. נצטרך אולי בכלל - ביחוד אני - ללמוד מהו החוק הבינלאומי לגבי שטח כבוש, כי העניין הזה מוגש לנו בהרבה מאוד ויכוחים בקשר למה שמקובל כי אסור לעשות לגבי שטחי כיבוש. אשתומם אם יש איסור על פעולה יישובית אנושית מוגבלת בשטחי כיבוש. אבל צריך לבדוק זאת. יש לי קצת יצר שובב לומר לאלה הלוחצים עלינו: לנו יש רצון להתפרץ, לעשות משהו, אתם אומרים: קיימו את החוק. הבעיה היא יותר בעיה מדינית. קודם כל אני חושב שאפשר לגרום הגיון הפוך: על-ידי שניצור עובדה הפוכה, שהיא רצויה מבחינה בינלאומית, אני חושב כי הרצון שנהיה שם לא יהיה פחות, אלא יותר. לפעמים יוצרים חזקה על-ידי מציאות ולא על-ידי חוק. החוק מפגר.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

תמיד החוק מפגר אחרי המציאות.

שר החוץ א. אבן:

צריך להתחיל לעשות באיזה מקום בגדה המערבית. אם המפעל יצליח, כל מיני גורמים בינלאומיים לא ירצו לנתק אותו.

אני מציע שנקיים את ההחלטה הקודמת של הממשלה לגבי מתן זכות החזרה תוך הארכת המועד עד סוף החודש וקבלת הטופס הזה.

אני רוצה לענות לשאלת שר הדואר, האם יש משמעות יותר כללית בכל האוירה הזאת של מגע וכדומה. לא רציתי להתנבא מבלי שהעלו את השאלה, אולם אלה שהשתתפו בפגישה מתרשמים התרשמות מסויימת המתאשרת על-ידי היקף הדיון. הוא בא, הוא נפגש. סוכם שאם נסכים להארכה על יסוד הטפסים המוצעים, יפורסם הדבר כהסכם בין ממשלת ישראל, ממשלת ירדן והצלב האדום. הירדנים התחילו בהרבה דברים אחרים, קודם כל בפרקמטיה. יש מסחר המתנהל מהגדה המערבית לגדה המזרחית. איש הסהר האדום שאל: האם יש אפשרות להסכים לסחר הדדי? נציגינו אמרו שמוכנים לשקול את הדבר. מדובר על חיטה ואורז. יש איזו חוליה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

טען לו בחיטה...

שר החוץ א. אבן:

אני מקבל את ההשתמעות משאלתו של שר הדואר, שאולי מבחינה כללית רצוי למצות את הדבר עד תום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

רשות הדיבור לשר שרף.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

כבר נאמרו הדברים.

שר האוצר פ. ספיר:

אלך מן הקל אל הכבד. קודם כל בעניין המודל. היות ואני נגד סיפוח שיכול להיהפך לנו לספחת, אני בעד מודל ורק בעד מודל. אם אחרים, אם גורמים בינלאומיים יגידו שמבחינה פוליטית חוקית אסור לנו לעשות זאת, יידעו שרצינו לעשות זאת ולא נתנו לנו.

משהו בעניין שובם של הפליטים מן המערב למזרח. אני רוצה בכל זאת לרענן את זכרונם של אלה שהיו נגד. זה היה ב-2 ביולי לפני קבלת ההחלטה באו"ם, שאיש לא ידע עד הרגע האחרון מה עומדים להחליט. חששו שמא עומד הכל להתפוצץ. לנו יותר טוב כאשר הוחלט מה שהוחלט. הוחלט אצלנו שיתנו להחזיר עד ה-10 באוגוסט. אלה שהיו נגד ראו בזה החלטה קשה מאוד. בינתיים העובדה היא כזאת - אני שומע זאת מפי הועדה העוסקת בענייני הגדה, שבשעה שאז דיברו על 100,000 שעזבו, מעריכים היום כי המספר מגיע עד 160,000-170,000.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

חלק חתם שלא יחזור.

שר האוצר פ. ספיר:

עברו איפוא 160,000-170,000. עוד עוברים 800

ליום.

אין קשר בין זה ובין הרצון לחזור באופן בלתי רשמי. נניח שלא אמרנו וירצו לעבור עוד. יש לזה סידורים בטחוניים. מוזר יהיה היום להגיד שאיננו מאריכים - וזה לאחר כל מה שעבר בינתיים. אפשר כמובן לחתום על דוקומנט מבייש, גם אם הכותרת של הדוקומנט היא מדינת ישראל. זה יכול להיות דבר רע ונורא. למה אנו צריכים את זאת? אני מניח שלא יחזרו ברבבות, אם כי אני יכול לטעות. התהליך הוא כנראה הליכה מזרחה ולא מערבה.

אני מבקש לא לשכוח את הדברים האלה, מה היה ב-2 ביולי ומה ישנו היום והעובדות הנוספות מה-2 ביולי עד היום. שאלתי הבוקר ואמרו לי 700-800 עוברים כל יום מזרחה. אין זו סתירה עם אלה שרוצים לעבור מערבה.

ועניין שלישי, שאני רואה אותו כעניין מרכזי וחשוב עד מאוד. היום במקרה הוא ה-6 באוגוסט. מן ה-6 ביוני עד ה-6 באוגוסט קרה משהו. נניח שמישהו שיער לעצמו שנכבוש כל מה שכבשנו ושיקרה כל מה שקרה במלחמת ששת הימים. אבל איש לא שיער לעצמו כי ב-6 באוגוסט נעמוד ככה בזירה הבינלאומית. ודאי יש לנו אויבים, אבל האם יכול היה איש לשער לעצמו שנעמוד ככה בזירה הבינלאומית ב-6 באוגוסט עם החלטות שאיש לא יוכל לומר עלינו שמישהו הפרנו? שמעמדנו הבטחוני הוא טוב יותר, לא אני צריך להעיד על זה. אבל שמעמדנו הבינלאומי יהיה כזה, שכל שונאי ישראל יצאו מכליהם, אם זוהי רוסיה שאינה יכולה לשבת בנחת, שדרכנו ושבאמצעותנו - אולי זה גם מעורר תגובות קשות בסוף - קיבלה סטירות לחי קשות כאלה על אף הנשק שלה ועל כל מה שקרה באו"ם וכל אלה הסובבים את רוסיה, ארצות ערב, טיטו ואחרים? אני יודע שאנחנו עם שאף פעם לא יכול להיות לו

שקט. איני אומר שנגמר המאבק המדיני. אפילו המאבק הבטחוני לא נגמר עדיין. אני יודע בדרך כלל על מה אמרנו להילחם, אם למנוע את ההסגר על מיצרי טיראן או כאשר היתה הסכנה של מחנות צבא עצומים מסיני, ואם ירדן החלה, הרי פרט לקרבנות זה היה לטובה. אבל מה יהיה הסוף אין איש יודע. איני מדבר מן האספקט הבטחוני איך אנחנו יכולים להילחם.

אבל עובדה היא כי במרחק של 15-20 קילומטר עומד הצי הרוסי. לך תוכיח אם הוא יתערב, על איזה עניין זה היה. האם פעם אמרנו שאנחנו שותפים לתעלת סואץ? האם פעם אמרנו - אם זה היה ב-1956 - שיש לנו דין ודברים בעניין זה? עכשיו אומר בראש שר הבטחון: אני רוצה שתדעו כי מתקבל מזה שאנחנו צריכים להיות גם בפירוק העניין של מה שיש בתעלה. וזה העניין הרגיש המעניין לא רק את הערבים. שם נסתבך. אולי מבחינה בטחונית נוכל להגיע עד לוב ועד אלג'יריה? איני יודע. אבל האם נלך להסתבך בעניין זה? איש אף פעם אין לו ערובות לגבי מה שיהיה. אבל היו שם איזה דברים לפני שבועיים: כך וכך נהרגו וכך וכך נפצעו. קורא אני בעתונים ובכרוזים חתומים נגד כל נסיגה מאיזה מקום, אם יצטרכו פעם מאיזה מקום לסגת. אבל אפילו דוד בן גוריון אומר שאת זה צריך למסור ואת זה צריך למסור. אולם אחרים מייצרים בארץ איזשהו דבר מה יגיע למי שיחליט פעם למסור איזה מקום ושזה יהיה יום אבל. אבל דיה ל"שמחה" בשעתה. אני נגד זה שנסתבך אם בעקיפין או באופן ישיר בעניין של הסואץ, שוודאי אנחנו שם ובפרט כשלפני שבוע קיבלנו את המכתב שקיבלנו. אמנם עכשיו יש מכתב שני ויש הבדלי פירושים בין שני "לא יודעי אנגלית" כאבא אבן ושר המשפטים, האם המכתב השני רוצה להרחיב את המכתב הראשון או הוא סותר אותו. אני מתנגד בכל תוקף שניכנס לעובדות שרק ילבו אחרי כן שריפה ושאיני יודע איך נכבה אותה ושניזרק אחרנית מהמעמד המדיני שבו אנו נמצאים ב-6 באוגוסט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הייתי רוצה לשאול את שר האוצר, אולי הוא יודע.
 כאשר עוברות מאות מכוניות מן הגדה המערבית (מה שקוראים לו הגדה המערבית, איני משלים עם זה) אל הגדה המזרחית והם מוכרים שם סחורה, כדאי היה להתעניין מה קורה עם הכסף.

שר האוצר פ. ספיר:

אני מבולבל לגמרי. יש כל כך הרבה ועדות שאיני יודע.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם אתה מבולבל, זה אינו עוזר לעניין.

האם הם משאירים את הכסף בכווית או בעמאן?

שר האוצר פ. ספיר:

שמעתי שהם קונים בגדה המערבית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מן הראוי שיהיה חשבון צדק. כשהגעתי לזה, הייתי בכל זאת רוצה להיות בטוח שאנחנו שומרים על המעבר ואם כי הערבים יודעים אמנם לעבור גם לא דרך גשר, אלא שבכל זאת ייעשה מאמץ גדול לשמור, הם יכולים להביא לנו יותר ממה שיצאו. אין בטחון במה שאמר ספיר. אתמול נסעתי בפעם הראשונה לירושלים דרך ג'נין ושכם. אם רק יעבור מישו את הירדן ושם ייכנס לגאיות ולואדיות - לך לחפש אותו! אנו צריכים להיות בטוחים שאנו עושים מה שאפשר על הירדן ממש.

מה שנוגע להשטת סירות, גם אלה היודעים אנגלית חייבים להודות שיש הבדל גדול בין המכתב הראשון לבין המכתב השני. אחרת בול זה, שהוא אדם הגון, לא היה כותב לנו ולא היה מפנה את תשומת לבנו לכך, דעו לכם שנאצר חושב כך ונאצר מפרש ככה את העניין. הוא מכניס לכם אצבע לפה. מה אתה רוצה עוד ממנו? הוא רוצה להיות הוגן והגון, הוא אומר: נאצר חושב ככה.

שר הבטחון מ. דיין:

חושב ומשיט את הסירות בין פורט סעיד וקנטרה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין זה מה שמדובר בונה-פידה. אמרנו: יש אניות תקועות שצריך להוציא משם את המים וכדומה. אבל הוא עוד איזה דבר, ובטבע הדבר שדברים כאלה מתרחבים אחרי כן מעצמם. לא הייתי רוצה שנתכסה באיזה עלה תאנה. נדע את העניין לאשורו. נוכל להגיד לו. איני מגיע עדיין לסוף פסוק, להתחיל ביריות, אבל צריך להיות ויכוח רציני אתו, מה ומי, שאתה מפר מה שדיברת אתנו.

רבותי! כך היה בתל קציר והסוף הביא למה שהביא. היינו קובעים אתו גבולות, הקו השחור, אחרי כן הקו הכחול, אחרי כן היה נוסע לדמשק, היה חוזר מדמשק ואומר: דמשק אינה מסכימה, כעבור חודש ימים או שבועיים שוב נסיגה.

השר י. גלילי:

בין ויכוח לבין יריות יש אי השטת של סירות

שלנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר להשיט סירות שבטבע הדברים עוד אי אפשר
לירות בהן. אולי הייתי עושה זאת, אולי לא. אני מכיר את הטופוגרפיה הממשית שם.

לעומת זאת שאל שר הדתות שאלה - אזני היא
מוסיקלית וזוהי סנונית ראשונה לשאלות כאלה.

שר הסעד י. בורג:

מה בצע?

ראש הממשלה ל. אשכול:

מה בצע? סואץ מניין? למה לנו סואץ? אני רוצה
להגיד את עמדתי הבהירה והברורה: אנחנו צריכים להיאבק ולהילחם על הסואץ. איך
הגענו לסואץ? זה נאמר.

שר השיכון מ. בנטוב:

להילחם על הסואץ או על השייט בסואץ?

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמובן על השייט בסואץ.

ביום שישי אחה"צ, בפגישה של שאלות ותשובות עם
מתנדבי "הבונים", היתה כל דאגתו של אחד השואלים: מה יהיה עם ההכנסות של תעלת
סואץ ומה יהיה חלקנו שם? על ההכנסות אני מוכן לוותר לך. אבל ביחס לזכות

התפלאתי כאשר שאל שר הדתות ושר המסחר והתעשייה לא ענה לו.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

ענית לי באופן פרטי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל יש פה עוד אנשים הרוצים לדעת.

שר המסחר והתעשייה ז. שרף:

חשבתי שהאחרים יודעים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני חושש שזהו הבדל כמו בין יום ובין לילה.

מאילת אנחנו יכולים לשלוח רק אם יש לנו דברים בכמויות עצומות, באלפי טונות וצריך לחכות עד שבאה אניה. אם אין אניה באה, אין מה לעשות. אולי יש אניה שעוברת. מוכרים למשל 100,000 טונה פוספטים. כידוע זהו "עושר השמור לבעליו". אז ידוע שאפשר להזמין אניות ואניה תבוא ותיקח ותמלא ותיסע חזרה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אפשר לארגן את ההפסד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לאניה אין על-פי רוב מה להביא אלינו לאילת, וזה עושה את ההובלה ליקרה וזה הורס אותנו. אם אנחנו רוצים לשלוח מוצרים, וישראל צריכה אולי להסתגל לכך לשלוח מוצרים שמשקלם קטן וערכם גדול והמחשבה הטמונה בהם עמוקה - לך שב על שפת הים ותחכה עד שתבוא רוח טובה ותביא לך סירה.

ועוד: היה היתה מלחמת 1956 והבטיחו לנו הבטחות גדולות, וזה היה בין הדברים שבגללם - אולי לא היתה לנו ברירה - נסוגנו. אבל אמרו לנו דברים ברורים ופשוטים: אמנם אין זה "קומיטמנט" (על כל דבר אנחנו צריכים שבעה עורכי דין). (השר י. אלון: ASSUMPTION). הוא, אייזנהאואר, רוצה שניסוג והדרך לסואץ תהיה לנו פתוחה כמו לכל האחרים, ומשפחת העמים תיקח את הדבר הזה בידיים רציניות אם לא יתנו לנו. ולא נתנו לנו. בינתיים עברו עשר שנים. אולי הרסנו את הצבא המצרי לאיזו תקופה, אולי יותר מאשר אז, איני זוכר; אם כי יכול הוא אולי למלא מהר את החסר, כי רוסיה עומדת מאחוריו. איני רוצה להיכנס לכל תיאורו של נאצר היום. עצם הדיבור על יציאה מתימן אינו מוסיף חן לגרגרותיו; אין זו גבורה גדולה; כאשר אנחנו יושבים על שפת הסואץ, אם עכשיו נוותר... אני מבדיל בין זה ובין השטת הסירות. אני אומר: הסואץ אינו שלנו, אנחנו רוצים רק זכות מעבר כמו למדינות אחרות. אין צורך לעמוד על המחיר ועל המקח עם בול, הוא בעצמו יודע מה המצב. הוא ג'נטלמן. במכתבו השני הוא אומר לנו: דעו לכם כי זה לא מה שאמרתי, אבל כך הם חושבים. צריך להגיד: לנו חשוב ההיפך, אנחנו חושבים שהוא חורג מהמסגרת. משה דיין אמר שיש איזה מקומות שאפשר לשוט באגמים הללו ובכלל שהמצרים לא יירו. צריך הכל לעשות.

התעוררה פעם גם שאלה כזו. ישנה אפשרות כזו שנאצר יסתדר מחר עם האחרים, אפילו יתנו לו מאות מיליוני דולרים דמי קדימה, האם יש לנו אפשרות שגם אנו נופיע כפקטור? אומר משה דיין שצריך על זה לדבר, יש משהו להציע. טוב. אבל שסתם נשב שם ורק נשמור שאניות כל העולם תעבורנה בשקט ובשלום?

מה שנוגע לענייני התיישבות אני מודה שאיני יודע
 מה זה מודל. פעם ראיתי שעושים מודל מגבס. פעם ראיתי מודל של נהלל. הכוונה היא
 כנראה לקחת גויים ולהושיב אותם על הקרקע. נדמה לי שצריך להקים איזו ועדת
 ידידות לשמירה לא רק על המקומות הקדושים, אלא גם לשמירה על ישראל. איזו מחלה
 עוברת עמסיו על כל העולם ועל היהודים. היום יש בעתונות שקלוצניק ועוד גוי גדול
 איזו קבוצה התאספה לאסוף מיליונים בשביל הפליטים הערבים (במיליונים עוד לא
 עשינו את העניין). יש עוד איזה מקור שבא אלי לבלבל את המוח בעניין המתקת מים
 והוא מדבר על חצי ביליון דולר. חשבתי שהוא מוציא מכיסו את הסכום הזה. והנה
 הראה לי על כל הכתבות שהוא יודע כי זה יתן וזה יתן. וזהו בית כזה שיש לו הרבה
 כסף, והוא בא גם ממדינה כזאת שיכולה לעשות זאת לו רצתה. אבל הבינותי שהתפלת
 המים הולכת להיות תעשיית העתיד. יש רצון לכמה מדינות להיכנס לעניין. ומדוע לא?
 כסף יגידו, יש לעם היהודי. אולי אמריקה תתן משהו. אני מסופק.

השר בנטוב צדק בשאלתו שיש ועדה שתטפל בעניין

בהיקפו המלא.

שר האוצר פ. ספיר:

מי מפרסם את זה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אנשים. קודם כל יש דברים שלא אכפת אם מפרסמים,

אם כל העולם מדבר על זה ואתם רוצים מודלים ליישב אנשים, נוסעים אנשים, מודדים
 ומובילים מים.

שר החוץ א. אבן:

הפירסום הוא מעיקרו של העניין פה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

עם עתונאי אחד רבתי קשות. איני יודע אם התפרסם כבר ה"אלבורייט" הזה בענייני המטבע, אם התפרסם מה שהחליטו על הילך זה והילך אחר - שניים מהלכים בדרך או שלושה מהלכים בדרך.

שר השיכון מ. בנטוב:

את זאת אי אפשר להסתיר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הועדה הזאת עובדת ואין היא אומרת שהיא יכולה תוך 24 שעות לגמור את עבודתה. צריך להקיף את העניין, אם כי זה עולה הרבה פחות ממה שחשבו.

מה שנוגע לחלק ההתיישבותי, מוכן רענן וייץ ליישב יחד עם גבתי את כל עמק הירדן. אבל אם אנחנו מתחילים שם ב-1,000, 2,000, או 5,000 משפחות, ישאלו בצדק: כאשר יכניסו כל ערבי במסגרת של זהב, מדוע לא יישבו את כל השטח ואת כולם?

שר האוצר פ. ספיר:

חשבתי כי מה שרענן וייץ עושה ומפרסם זה יחד עם

משרד ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איני יודע מה הוא מפרסם, אבל אני אומר ברצינות, הוא יודע בדיוק את דעתי. בשבוע שעבר התחיל להכות על חטא, ואמר: עכשיו אני תופס מה שאתה רוצה, צריך לדאוג גם לעם היהודי. אבל איני יודע שפורסמו כבר תכניות איך ליישב לא-יהודים. אבל אולי מדברים על זה ששם אפשר ליישב אם יתנו מים אלה ואלה. אבל אז אני באמת חוזר ושואל - אבל אף פעם אין מגיעים לזאת: היתכן שלא נגיע לעניין הזה להתחיל ליישב לא-יהודים מבלי לדעת מה החלטנו על גבולה של ישראל?

שר העבודה י. אלון:

לא החלטנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לא החלטנו, אלא נקפוץ וניישב שם יהודים?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ליישוב תושבים מהגדה בגדה, מדוע לא?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מחפש איזה דבר שישכנע אותך.

כיום זה מדבר. נניח שיש לנו שכל ויש מים ואנחנו יודעים איפה לגור ואיפה לשבת ויש גם מחשבה שצריך ליישב שם יהודים, עשרות ישובים, כדי שיהיה איזה בופעד-שטאט בין ירדן ובין החלק הערבי משכם,

ג'נין, קלקיליה ופתח תקוה. גם זאת שמענו ולא החלטנו. לאט לאט לכם! יש קצת לחשוב על זה. כבר נאמר שלא צריך להחליט פה. אני חושב שצריך לחשוב על זה יותר משבעה ימים. אבל אנחנו מוכרחים להגיע לאיזושהי מסקנה.

אותו הדבר ביחס לאל-עריש. אם אל-עריש שייכת לישראל, מה הועילו חכמים בתקנתם? הוספנו לנו עוד ערבים. עשינו דבר הומניטרי נפלא, שכמה יהודים בעולם ידושנו עונג וכן הגויים, אבל לנו יהיו עוד "קעסטקינדער" (לא במובן של כסף), יהיו לנו עוד ערבים בישראל.

כל מה שיכולתי דיברתי עם אנשי הועדה על האפשרויות של ישראל. אני למשל הייתי מפקד להתחיל לפרסם או לומר או לטעון משהו מבלי לקשור זאת עם הטענה של פתרון רגיונלי, אזורי. אין זה שגעון שנכנס לראשי. כי הדברים הללו, אם אתה מתחיל ב-א' תגיע ל-ת'. אני מעלה את הרעיון של פתרון אזורי. אני רוצה לדעת: האם לבנון תיתן מים שהולכים כעת לאיבוד? אני רוצה לבדוק מה בעבר הירדן. אומרים שאפשר ליישב בעבר הירדן יותר ממה שיש עכשיו.

שר השיכון מ. בנטוב:

רק אצלנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מסכים קודם כל ליישב אותם במשמר העמק. אני מודיע לך שאני מסכים לכך מיד בשתי ידיים.

השר מ. בגין:

האם רוטשילד יסכים?

ראש הממשלה ל. אשכול:

הוא יסכים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

איני בטוח אם אתה מסכים ליישב אותם במשמר העמק.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מודיע בכל תוקף שאני מסכים ליישב ערבים

במשמר העמק.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

כיוון שאתה בטוח שהם לא יסכימו.

שר השיכון מ. בנטוב:

האם זוהי הבעיה? האתה אתה אומר "אזורי", זה גם

בגדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

התווכחנו הרבה. לכולנו מותר לשנות דעות ויחסים.

אמנם לפעמים זהו אסון גדול אם נאלצים לשנות דעות. איני כל כך שמח כשאני שומע
חבר "השומר הצעיר" מדבר היום על ברית המועצות. אמנם אין מנוס, אבל איני שמח

לאיד הזה של אסון.

לו היינו עכשיו בישראל 5 מיליון והיו אומרים לנו: קבלו עוד חצי מיליון ערבים, שזה יהווה 10%, הייתי הולך לקראת זה. אבל איני רואה עדיין מניין יבואו יהודים.

שר האוצר פ. ספיר:

אני חושב שחצי מיליון ערבים אתה ממילא עומד לקבל. כמה דברים שאנחנו עושים הם בניגוד וההיפך הגמור ממה שאתה אומר. היום התפרסם, מבלי שהממשלה החליטה על כך, כי הבירור נמשך עדיין - בדבר פתיחת הסחר עם הגדה, שזהו חלק של כל העניין. זהו רק שלב מוקדם.

שר העבודה י. אלון:

מי הודיע?

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה משונה. אתה יושב-ראש של ועדת השרים לענייני

כלכלה.

שר האוצר פ. ספיר:

אין לי מושג, יש ועדות רבות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לו היו לי שלושה ראשים, לא הייתי מספיק לקרוא את כל העתונים בישראל. כל יום מתווסף עוד עתון. על כל דבר יש ועדה. השאלה היא רצינית. אני רוצה לדעת: מה עם הכסף של הירקות שמוציאים מישראל?

השר י. גלילי:

מי החליט?

שר האוצר פ. ספיר:

עוד לא הוחלט. היום פירסמו הפרופסורים אייזנשטט, פטנקין ואחרים כי התחיל הדיון ומציגים את זה כדבר החשוב ביותר, הציעו את עניין שער המטבע. הם הציעו לפתוח את הסחר עם הגדה. אני חושב שזה יהיה, אמנם לא לחורבן של כל משק ישראל, אבל זה יגרום לזעזוע די כבד וקשה בשלבים. חשבתי שכל זה נעשה בברכת ראש הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ראש הממשלה שמו אמנם לוי, אבל הוא בקושי ישראל ואיננו נותן ברכות. יש ועדה שהתחילה לחפש אפשרויות של התיישבות נוספת ואחרי כן התרחבה בצירוף פרופסורים אחדים שהתנדבו לעצה ולדעה. אני הייתי מיעץ לוועדת השרים לענייני כלכלה לא לזלזל בוועדה הזאת ובפרופסורים האלה.

שר האוצר פ. ספיר:

מי מזלזל?

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש לי יסוד לחשוב מה שאני אומר. זה לא יועיל לעניין אם יזלזלו בהם. לא תמנע מהם מלשבת לחוד. אם תשכו יחד, יתכן שיש משהו ללמוד מהם ויש משהו ללמד אותם ולמנוע ולהוסיף. שר האוצר ודאי חייב לעשות זאת. אם אתה חושב שזה רע, אין קל יותר מאשר לאסוף אותם ולומר להם: זאת וזאת על תעשו, אל תפרסמו.

שר האוצר פ. ספיר:

שמענו אותם בשתי ישיבות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איני בטוח אם אנחנו בעצמנו יודעים את הכל ביחס לשני הדברים, בין שזה עמק הירדן ובין שזה אל עריש.

שר החוץ א. אבן:

והגדה?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה לדעת האם אל עריש היא ישראל, או אינה ישראל. אם היא ישראל, אנחנו מיישבים ערבים בישראל!

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אותו הדבר בגדה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בדיוק. ד"ר ורהפטיג, אצלי בעצם לא השתנה יחסי מלפני חצי שנה או שנה ועד היום הזה ביחס לתוספת ערבים לישראל. והלוואי שלא יהיה לנו מתישהו תשעה באב חדש. לאט לאט! אם אל עריש אינה ישראל, אנחנו צריכים להתייעץ היטב האם אנחנו רוצים שדווקא בשכנות כזאת אלינו יהיה ישוב ערבי גדול. הייתי מציע אז לשאול גם את דעת הצבא.

התהלכתי איזה ימים במחשבה לנסות "למכור" רעיון, כי אני בטוח שלא ירחק היום ויצטרכו להעלותו. נאצר או מישו אחר במקומו יקבל כסף מארצות הברית והרבה כסף. שאלתי את עצמי: שמא אפשר למכור באיזה "פאקדג' דיל" של תכניות גם פתרון אזורי; נניח שעיראק תקבל מכאן 200,000 ערבים במקום 200,000 היהודים שיצאו מעיראק לישראל. דיברנו על זה שנים. אולי אפשר להגיד לנאצר: בסיני יש 60,000,000 דונם אדמה, אם איני טועה - לא מדדתי בשעל את כל השטח, אבל זה הרבה יותר רחוק מאתנו מאשר העיר עזה. אולי תגיד לו אמריקה: תן לי מיליון דונם חולות, אתפיל מים, אעשה חשמל, אביא מים, נניח צינור ולבנון תיתן מים דרך הכנרת או מים מותפלים בכמות גדולה יותר. העניין כה פשוט שקלוצניק ואחרים אינם מבינים כי כשהם אומרים נתחיל ליישב 2,000 משפחות, 10,000 משפחות פה, ישאלו אותם: אם כך, מדוע לא יותר? המתחיל במצוה אומרים לו גמור.

ביחס להחזרת הפליטים אמרנו את ה-א'. מהתחלה לא הייתי כל כך בעד. איני רוצה להסתיר זאת, אבל היינו אז בימים מתוחים יותר. אבל שוב, כאשר אומרים את ה-א', קשה יהיה לא להגיד ב'. משכנו, משכנו בעניין התעודות. עכשיו ישנן תעודות מוסכמות.

השר מ. בגין:

לא אנו משכנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל אדם יגיד לך: מה זה קלקל לך שחודש הם לא היו פה? תן להם עוד שלושה שבועות. אין כבר מנוס מזה.

ועוד דבר. אולי מישו אחר צריך היה להגיד זאת. הזכירו שאומרים להחזיר מקום זה ומקום אחר. הזכירו את בן גוריון. אני אומר: אולי לא אני הייתי צריך להגיד זאת. כל אחד מבין מדוע לא אני. אולי צריך היה מישו לומר זאת. לו היה ההיפך, היה ודאי דיבור גדול. אבל אני אומר: אין מופיעים כך בכנסת ומחזירים כאשר טרם יבש הדם. הייתי אתמול בעמק הירדן ואני יודע מה זה בשבילם להחזיר את הרמה. אני יודע מה הם חושבים. אולי צריך להתאפק קצת באמירות אלה, אולי לא צריך לרוץ קדימה על טס הדמים. כבר להחזיר? גם אני יודע במה זה ייגמר.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

את הרמה באמת לא צריך להחזיר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אומרים: זה להחזיר וזה להחזיר. אין הדבר בוער

כל כך.

ופה שוב דוגמה איך דברים מתפתחים בהדרגה. ואין להתפלא על כך. אני מודד זאת על עצמי. תחילה כאשר כבשו את הרמה נאחזתי בזה שאנחנו צריכים להבטיח שם פירוז. אני מודיע לכם כי בלבי התקרבותי להרגשה שאין זה מספיק. התחלתי לדבר עם אנשי הישובים במקום. את התבואה קצרנו, אלף טונה חיטה, אחרת זה היה הולך לאיבוד. קצרנו וצריך לחרוש. איני מדבר על כך להקים שם צריפים וישובים, אבל צריך לחרוש. איני יודע מה מחיר האדמה שם. אבל הייתי מוכן להעלות אפילו רעיון כזה לומר: הבטחון מחייב אותך שפה לא יהיו אחרים, אני מוכן לקנות את האדמה. אומרים שיש שם 30,000 דונם.

שר החקלאות ח. גבתי:

היבול הוא 900 טונה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל זוהי אדמה טובה ועם דישון זה יכול לתת

יותר.

שר החקלאות ח. גבתי:

לחורף יחרשו 25,000-30,000 דונם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יכול להיות שיקום כוח כזה נגדנו שנברך את

אלוהים אם נציל את עצמותינו. אבל אם אנחנו יושבים בסואץ, אנחנו יושבים שם סתם

כדי להרגיז את מישהו?

מה שנוגע להתיישבות אני מציע - דומני שכולם הציעו זאת: שמענו מחשבה. אין היא חדשה. אולי היא מובאת יותר על-ידי יהודים מאשר על-ידי גויים. רבים מכם ודאי מקבלים מכתבים (השר א. אבן: ג'אבאט.) אני מדבר על פשוטי עם מכל קצוות תבל האומרים: אל תחזירו אף אינטש אחד אדמה. הם אינם יודעים מה זאת ישראל, מה גודלה, מה רוחבה ומה עומקה. אין אני אומר שלא נצטרך משהו לעשות לשוב ערבים, אבל אני רוצה שזה יהיה תוך חקירה יסודית וברורה ובהירה ושנדע איפה אנחנו עומדים.

אני אומר לאלון דבר לגמרי פראי. היות ואתה בא או מישוהו בא ואומר: אנחנו ניישב יהודים על שפת הירדן - אני יודע שזה אינו ניתן, כי זוהי הפיכת עולם; אבל אולי נעשה להיפך; לו אפשר היה חלק מהשרון לשחרר מהערבים ולהעביר אותם לשפת הירדן ואנחנו עולים יותר על הגבעות. אבל אני יודע שזהו רעיון מטורף. לזה נחוצים אמצעים אדירים.

שר התחבורה מ. כרמל:

לא יזוזו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כל אלה המבטיחים חצאי מיליארדי דולרים, יתברר לבסוף שהם רוצים אצלך גמילות חסדים.

שר התחבורה מ. כרמל:

רצו להזיז אותם מקלקיליה, החזירו אותם חזרה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

איני יודע איפה אנחנו. עובדת ועדה רצינית. בין חבריה אנשי מחלקת ההתיישבות ומשרד החקלאות. אנחנו צריכים להחליט ביחס לכמה דברים מה אנחנו רוצים. סיפרתי על פתיחת תעלה בין הירמוך והכנרת בשביל מי השטפונות בחורף, שלמספר שנים, עד שלא יקימו סכרים, זה יכול לתת כמיליארד קוב מים לירדן במשך שש שנים. לזה יכול להיות ערך עצום. על זה צריך להחליט. כל התעלה הזאת צריכה לעלות 15,000,000-20,000,000 ל"י. זה לדברי וינד. אם הוא אומר 15,000,000 ל"י, זה יעלה ודאי 25,000,000 ל"י.

שר העבודה י. אלון:

וזה יתן תעסוקה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כמה תעסוקה זה יתן? אבל צריך להחליט על זה באיזה מקום.

ביחס להצעות שהיו בעניין הפליטים, נדמה לי שכולנו חשבים שאין מנוס שצריך להסכים לתת להם ארכה עד סוף החודש.

השר י. ספיר:

יש פה שתי הצעות מוקדמות. היתה הצעה שלא להחזיר פליטים. זה משנה לא מעט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זו הצעה אחת. זה תיקון.

השר י. גלילי:

אני מציע שאין משנים את ההחלטה הקודמת בדבר
היתר לתושבים לחזור ונותנים להם ארכה עד סוף חודש אוגוסט.

שר החינוך והתרבות ז. ארן:

אבל המושג "תושבים" כלל גם "פליטים".

השר י. גלילי:

אין משנים, אז זה כולל גם פליטים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מציע תוספת: היות ונתבקשנו להודיע איזה
סוגי אנשים לא נחזיר, כדי להקל על הפרוצדורה, אני מבקש שנודיע כי פליטים לא
נקבל, נקבל רק תושבים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זוהי הצעת גבתי אם אין הוא חוזר בו.

השר מ. בגין:

גם אני איני מתחרט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ישנה הבעה לקיים מה שהחלטנו עד סוף חודש

אוגוסט.

השר מ. בגין:

לדעתי אי אפשר להבדיל בין החלטות הממשלה.

היתה החלטת הממשלה שכל הרוצים לחזור יחזרו עד

ה-10 באוגוסט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

על-פי הדין השר בגין צודק. ישנה הצעה לכדוק את

העניין מחדש בגלל זה שעבר חודש ימים ולא באשמת אלה שאותם הסכמנו לקבל. זה עבר

בפרוצדורה פורמלית, כי היו ויכוחים בין שתי מדינות. בינתיים אלה נשארו שם. עקב

הדבר הזה אנחנו מאריכים את ההחלטה כפי שהיתה, לשלושה שבועות נוספים עד סוף

חודש אוגוסט.

מי בעד רביזיה של ההחלטה?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אם זה נקרא רביזריה, ארכה היא גם כן רביזיה.

מ ח ל י ט י ם (ברוב של 2:13): להאריך את מועד
הגשת הבקשות לחזור מהגדה המזרחית לגדה המערבית.

מ ח ל י ט י ם (ברוב של 8:11): לדחות ההצעה
שיודיעו כי מקבלים חזרה רק תושבים ולא פליטים.

השר מ. בגין:

האם מותר לי להציע תוספת שיודיעו להם כי לא

תהיה ארכה נוספת?

שר חשיכון מ. בנטוב:

קודם נחליט על מועד הארכה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

הממשלה אינה יכולה לכבול את ידיה לגבי

החלטותיה.

השר י. ספיר:

מה פירוש הארכה, האם רק מועד אחרון להגשת
הבקשות, או גם מועד סופי לבדיקה שלנו? האם פירוש הדבר שאם מאריכים עד סוף
אוגוסט צריכות הבקשות על-פי הטפסים להיות מוגשות עד סוף אוגוסט והבדיקה תוכל

לקחת עוד חודשים, או שנגיד כי רק מי שייבדק תוך התקופה הזאת יוכל לחזור?

שר החוץ א. אבן:

מה שהיתה המשמעות לגבי ה-10 באוגוסט.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

המשמעות היתה שעד ה-10 באוגוסט אפשר להיכנס, אחרי כן אין להיכנס, שכל הבדיקות צריכות להיעשות לפני כן. כמובן אפשר לעשות סבוטז'ה, לקבל טפסים ולהחזיק אותם חודשים.

שר השיכון מ. בנטוב:

קראתי בעתון שצריך היה למסור את הטפסים עד ה-10

באוגוסט.

השר מ. בגין:

צריך עכשיו באופן פורמלי להחליט מה הארכה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

עד עכשיו היו הצעות שאנחנו מאריכים עד סוף

אוגוסט. צריך לראות מה אומר הפרוטוקול ביחס ל-10 באוגוסט.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

"לשוב למקום מגורם הקודם בגדה המערבית עד ה-10

באוגוסט".

ראש הממשלה ל. אשכול:

כלומר, כל הפרוצס הזה צריך להיגמר במשך החודש

הזה.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ברור שזה יהיה דבר לא קל. אני מציע שניתן להם

לפחות מהיום עוד חודש אחד, היינו עד ה-6 בספטמבר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה מציע עוד פעם רכיזיה?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לא הצבענו עדיין על תאריך. היות ועכשיו הכל

נכלל בתוך החודש הזה, צריך גם בזה להתחשב.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מתי נגמר ההסכם עם הצלב האדום?

שר החוץ א. אבן:

לא נגמר עדיין. יש עוד הלילה פגישה.

שר הבטחון מ. דיין:

היום בחמש תוכל להיות התשובה.

מזכיר הממשלה י. עוזאי:

לעומת זה בהוראות שמושרד הפנים פירסם נאמר: "יש

להגיש את הבקשות עד ה-10 באוגוסט".

שר החוץ א. אבן:

על-פי זה ה-10 באוגוסט נחשב כתאריך הסופי להגשת

הטפסים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפשר מכל החלטת ממשלה לעשות צחוק. אז פחדתי. לו

אפילו הכל היה הולך בסדר, היו אומרים שחודש אינו מספיק. אבל בידיכם להצביע.

מי לזה שאנחנו נעשה ג'סטה ומאריכים עד סוף

אוגוסט? ומי בעד זה שנאריך עד ה-6, ה-8 או ה-10 בספטמבר?

(החלטה 717 - בעיית הפליטים):

מ ח ל י ט י ס :

לדחות את ההחלטה בדבר ההצעה לעשות פעולת מדגם לפתרון בעיית הפליטים, עד לאחר גמר הדיון על עתיד הגדה המערבית. בינתיים תיבדקנה האפשרויות לביצוע הפעולה המוצעת, מבחינה מעשית ומבחינת החוק הבינלאומי.

(א) (ב-2:14 קולות) לדון מחדש בהחלטה מס. 591(א) מיום כ"ד בסיון התשכ"ז (2.7.67).

(ב) (ב-8:10 קולות) לדחות את ההצעה כי תינתן ארכה לשובם של תושבי קבע של הגדה המערבית בלבד ולא לפליטים.

(ג) (ב-8 קולות) בהמשך להחלטה מס. 591(א) הנ"ל, להאריך את המועד שניתן לשובם של תושבי הגדה המערבית אשר יצאו לירדן, עד סוף חודש אוגוסט שנה זו.

(5 קולות בעד ההצעה להאריך את המועד עד יום 6 בספטמבר שנה זו).

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול :

אני רק מבקש את שר הפנים שיארגן מנגנון יעיל לטיפול בעניין.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

מנגנון יעיל או שיידע איך לכתוב את ההוראות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לצרף את שר התיירות לעניין, כי אלה הם

"תיירים".

השר מ. בגין:

להודיע לצלב האדום שיותר ארכות לא תהיינה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מייעץ לך לא להציע זאת.

השר מ. בגין:

אני מפחד שאחרת זה יגיע לנובמבר. אני מבקש

לרשום את הצעתי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל יכול להיות איזה כוח עליון, איזו רעידת

אדמה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מציע כי לאחר שנחליט בעניין הסואץ נודיע לגנרל בול שאנחנו עומדים על מכתבנו הקודם מיום 28 ביולי 1967, בו הסכמנו לפנייתו מיום ה-27 ביולי בדבר הפסקה הדדית של השייט בסואץ למשך חודש ימים. כפי שנאמר במכתבנו מיום ה-28.7.67, היוצא מן הכלל היחידי בעניין זה הוא השייט המיועד לאספקת האניות התקועות באגם המר.

שר התחבורה מ. כרמל:

אם המצרים עומדים על כך כי ישיטו סירות נוספות, כפי שכתוב במכתבו של הגנרל בול, אנו שומרים על זכותנו להשיט הסירות שלנו.

שר החוץ א. אבן:

זה נאמר: הדדיות.

שר התחבורה מ. כרמל:

נוסיף את העניין החיובי: לשחק הדדית ולהפעיל

הדדית.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין זה שיתוק ואין זו גליוניזציה של התעלה. כדי שהתעלה לא תהיה משותקת, צריך שאניות תוכלנה להיכנס לפורט סעיד ולעבור את התעלה. אם יש סירות השטות באגם המר ובאגם תמסח, אין לזה כל ערך.

שר הבטחון מ. דיין:

כוונתי למחשבתו של משה כרמל. הסכמנו לפנייתו של הגנרל בול בדבר הפסקה הודית של השייט למשך חודש ימים. בדרך כלל שטים.

שר התחבורה מ. כרמל:

המצרים מציעים עכשיו שהם כן ישיטו ספינות

ואנחנו לא.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני רוצה לשאול אותך שאלה כדי ללחוץ אותך אל הקיר. לא הייתי רוצה חילופי יריות מתותחים בקשר לזה. אתה כן רוצה? אז נשיג את העניין חמור יותר ככל האפשר.

שר התחבורה מ. כרמל:

איני רוצה חילופי יריות מתותחים. אני רוצה

שאנחנו נשוט אם הם שטים.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אני מציע שמשרד החוץ יודיע לאוד בול שאנחנו עומדים על הנוסח של המכתב שלו מה-27 ביולי.

שר הבטחון מ. דיין:

אנ מיוחד שאם נאמר רק זאת, הוא יעשה פרשנות

למכתבו. נאמר לו גם מה שאנחנו אומרים.

השר מ. בגין:

אפשר לומר את שני הדברים יחד.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה חושב שאדרת ומעיל הם טובים יותר בקיץ?

השר מ. בגין:

על-ידי כך אנחנו מסלקים כל אפשרות של הסכמה

למכתב השני.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ישנה הצעתו של משה דיין ויש הצעה של משה כרמל.

מ ח ל י ט י ם (ברוב קולות), להודיע לגנרל א.

בול כי הממשלה עומדת על הנאמר במכתבה מיום 28.7.67, בו הסכמנו לפנייתו מיום 27.7.67 בדבר הפסקה הדדית של השייט בתעלת סואץ, למשך חודש ימים. היוצא מהכלל היחידי הוא שייט המיועד לאספקה לאניות שנתקעו באגם המר.

(ב-9:4 קולות נדחתה ההצעה להוסיף להודעה הנ"ל

כי אם המצרים עומדים על השטת סירותיהם בתעלה, גם אנו עומדים על זכותנו לעשות כן).

שר הפנים מ.ח. שפירא:

ההנחה היא ששום מעשה לא ייעשה בינתיים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בעניין ההתיישבות שמענו את המחשבות, ולפחות לי נדמה שכולם צריכים להסכים לכך שעד שלא נגמור בינינו את בירור הגבולות - ויש שאינם להוטים כל כך שנגמור בינינו, ואני יכול להבין זאת - קשה קצת לדבר על ענייני התיישבות.

שר החוץ א. אבן:

נמשיך בשבוע הבא לדון על עניין הגבולות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אז ודאי נטפל בעניין ההוא.

721. מעת המכפלה

שר הבטחון מ. דיין:

רוצה אני לקרוא לפניכם את ההסכם בעניין מערת

המכפלה, שכולם מוטרדים מזה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מפחד שאתה פותח ויכוח חדש.

שר הבטחון מ. דיין:

אני עושה זאת בכוונות שלום. תן לי שאנסה לשלום.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לי זה לא כל כך נוח. אם לא תגמור, נישאר שנינו.
אחרת כל הטענות יישארו בקשר לכותל המערבי. אבל תקרא.

שר הבטחון מ. דיין:

"בעיות שנדונו שלגביהן הושג הסכם על-ידי
השלטונות הצבאיים המיוצגים על-ידי המושל הצבאי של חברון, ראש העיר חברון,
שייח' מוחמד עלי ג'אבארי, המופתי, שייח' עבדול היי ערפה, הקאדי של חברון,
שייח' מוסטפה טלבוט, ושייח' המסגת, עתת אל-תנועי.

(1) העוצר יוסר על-מנת לאפשר למוסלמים להתפלל

בשעות הבוקר המוקדמות (3:00).

(2) יאושרו הביקורים בין 8 ל-11 ומ-1:30 עד 5.

(3) יאושר למואזין לקרוא 5 פעמים ביום.

(4) בין השעות 1:30-5 יתפללו המוסלמים במסגד

ג'אבואלייה וייכנסו דרך כניסה נפרדת.

(5) המבקרים יתבקשו ללבוש לבוש צנוע ומתאים. אין

להביא פירות ומשקאות, ואסור לעשן ב"חארם".

בקשר לסעיף 3: קודם המושל הצבאי לא הרשה לו

לעלות על הגג. בקשר לסעיף: המדובר על שעות אחר הצהריים, כאשר גם יהודים מבקרים

ולחם יש עוד שתי תפילות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

רוצה אני להעיר הערה או בישיבה של היום או

בישיבה הבאה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבקש שתעשה זאת בישיבה הבאה.

722. הצעת חוק תחנת הכח, התשכ"ז-1967

ראש הממשלה ל. אשכול:

השר קול מתחנן על איזה דבר על "נפש ישראל".

מוכרחים השבוע להחליט בעניין חוק תחנת הכח,

רידינג ד'. זה השבוע האחרון של מושב הכנסת. אחרת התחנה לא תיבנה השנה.

שר השיכון מ. בנטוב:

יש הסכם.

ראש הממשלה ל. אשכול:

בקואליציה התעוררה שאלה ואמרו שהדבר יבוא עוד הפעם לממשלה. אם הממשלה תעמוד על כך - תעמוד. הממשלה החליטה וידעה מה שהחליטה. קראתי גם מאמר של קול, שכתב בכל האחריות שזה טוב יותר ובריא יותר ונקי יותר.

שר העבודה י. אלון:

יש עוד להוסיף בהוראת הממשלה לקואליציה, כי במקרה זה חלה חובת האחריות הקולקטיבית.

השר מ. בגין:

איני חושב שאפשר לדבר על הוראות הממשלה לקואליציה. הממשלה אינה נותנת הוראות לפרלמנט.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קואליציה אינה פרלמנט, קואליציה היא חלק של הפרלמנט.

השר מ. בגין:

איני חושב שאפשר לדבר על אינסטרקציה.

אם הצעתו של השר אלון עלולה להתקבל וזה מחייב את כל הסיעות המשתתפות בממשלה, הרי זה מחייב דיון.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

עניין חובת ההצבעה המשותפת היא מובן רק אז כשהיתה אופוזיציה והיא חייבה את חבריה להצביע במשותף, חייבה גם הקואליציה את חבריה להצביע במשותף. אבל עכשיו, שכולם בממשלה, איננו יכולים לומר: תצביע כך וכך.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אין זה פשוט כל כך. אבל שמעתי שחברי מפלגות, שנציגיהן יושבים פה, אומרים: אנחנו רק בעניין אחד קואליציה, בעניינים אחרים אנחנו חופשיים.

השר מ. בגין:

אנחנו לא צורפנו לקואליציה. אנחנו באמת צורפנו לממשלה. זה ההבדל.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם אצלי התעוררה השאלה כאשר רציתם להיכנס לכל מיני ועדות. אני שייך לבית הלל. אמרתי: מה אכפת?

השר מ. בגין:

אם זו הבעיה, אנחנו יכולים לוותר על הועדות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

קשה קצת להחזיק את החבל בשתי הקצוות.

שר השיכון מ. בנטוב:

יש אחריות קולקטיבית של הממשלה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

העניין היה בממשלה ונתקבל על דעת הממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מי שהרים יד נגד - הרים יד נגד, אבל יש רוב

בכנסת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

העניין אינו פשוט כל כך. אמנם איני רואה בזה

אסון. בקשר למה שאמר שר הפנים: יכולה להיות ממשלה שהיא מורכבת כפי שהיא מורכבת

ואין בה צורך להטיל משמעת קולקטיבית. אבל לא כך הדבר אצלנו. הופיע יוסף תמיר

והודיע שכל סיעת גח"ל החליטה להצביע נגד הצעת החוק.

שר העבודה י. אלון:

יש כאן עניין חברי כלפי אחד מחברינו השרים. אין להבדיל בין שרים טובים ופחות חשובים.

על-פי החלטת הממשלה ללא התנגדות, הגיש שר הפיתוח הצעת חוק לכנסת עם בקשת עדיפות בדיוני הכנסת, כדי שתתקבל בקריאה הראשונה, השניה והשלישית לפני צאת הכנסת לפגרה. התחילה מערכה עתונאית במאמרים ובמודעות. במקרים אלה איננו צריכים להפקיר חבר ממשלה. יש עניין שהוחלט עליו. צריך שנבקש את חברי גח"ל לא להצביע נגד, וזה על-פי חוק המעבר הנותן אפשרות לממשלה שלא להרשות הופעה נפרדת של חברי הקואליציה.

שר השיכון מ. בנטוב:

החוק אומר להיפך, שלפעמים היא יכולה להרשות.

שר העבודה י. אלון:

אבל עכשיו אין היא מרשה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אחת מהשתיים: אם באמת אסור לבנות, יהיו 62 ידיים נגד. אבל שוכנעתי שסוגרים תחנות קטנות קיימות ובונים איזו ארובה שתגיע עד לירח והמצב יהיה טוב עוד יותר.

השר י. ספיר:

הבינותי שהטיעון איננו בכלל נגד הקמת התחנה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם המקום.

השר י. ספיר:

לא זה. אלא הטיעון הוא נגד הצורך בחוק שהוא

עוקף חוקים אחרים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מה הוא עוקף?

השר י. ספיר:

בועדת הכנסת באו לידי הסכם על כל ההוראות שנתקבלו מאת משרד הבריאות ואין התנגדות. אבל פה מציעים הצעת חוק שבא לעקוף חוק אחר. פה יושב שר הפנים הממונה על התכנית לבניין ערים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

החוק האחר נותן אפשרות לבנות תחנה?

השר י. ספיר:

ניתן להפעיל זאת ולעשות אחרת באופן

אדמיניסטרטיבי.

השר מ. בגין:

אני מבקש את שר העבודה שלא יעמיד את הצעתו להחיל את חוק האחריות הקואליציונית גם על עניין זה. איננו מבדילים בין החלטות הממשלה אם הן מתקבלות פה-אחד או ברוב. היום נתקבלה החלטה ברוב דעות כנגד רוחי ואני נושא באחריות בעדה כלפי כל עם ישראל. זהו המוסר הציבורי. לעומת זה זה מבחינה פרלמנטרית סואי גנריס: לא הצטרפנו לקואליציה על-פי הכללים המקובלים, צורפנו לממשלה בשעה מיוחדת לעם. כאשר סיעת גח"ל, שאינה מיוצגת בקואליציה ויש לה בממשלה שני חברים, מקבלת החלטה בעניין פרלמנטרי, בעניין הצעת חוק, לא נוכל אנחנו השניים להטיל עליה את מרותנו. אם אפשר להביא לידי כך שהשר המוסמך ישכנע את סיעת גח"ל - נשמח על כך. אבל אם כתוצאה מהבירורים תעמוד הסיעה שלנו בכל זאת על החלטתה ויופעל חוק המעבר בדבר אחריות קולקטיבית, תצטרך הממשלה להחליט האם אין היא רואה בהצבעת גח"ל כאילו התפטרנו מהממשלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה מוקדם.

השר מ. בגין:

ראינו שסיעה קואליציונית מפ"ם הצביעה פעם נגד החלטת הממשלה ושום דבר לא קרה.

קשה על רגל אחת לפתור בעיה קונסטיטוציונית מובהקת. אני מציע ששר הפיתוח ייפגש עם סיעת גח"ל וישתדל לשכנע אותה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

LET SLEEPING DOGS LIE

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני חושב שהעניין הזה מחייב קצת בירור יסודי. אולם במקרה זה אפשר לחייב את חברי הקואליציה הקודמת, שיש להם גם כן רוב, להצביע בעד זה.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

לגבי חברי הקואליציה הקודמת זה ודאי מחייב. את הנאומים החזקים ביותר בעד החוק נאמו רפאל ובן מאיר. קרה פה דבר עוד יותר חמור. חבר הכנסת יוסף תמיר מגח"ל הכריע בועדת הפנים והשירותים למעשה כי הוחלט שמבחינת הבריאות אין שום מניעה להקמת התחנה. אחרי שהניחו את המסקנות של ועדת השירותים הציבוריים שמבחינת הבריאות אין שום מניעה להקים את התחנה, וזה הקובע, התעורר ויכוח אחר, למה אנחנו עוקפים כאילו את חוק תכנון ובניית ערים בנוגע לתעשיות. שר המשפטים בא והסביר, וגם אנחנו הסברנו, שאם אנחנו רוצים להחיש את בניין התחנה, הוא מפני שאיננו רוצים בקיצוב חשמל בשנת 1970. בועדת השרים לענייני חקיקה הוצאנו גם מהצעת החוק את האיסורים להגשת צו מניעה לבית המשפט - וממילא יש סכנה שיהיו צווי מניעה ויצטרכו אז לחכות עוד חודשיים עד שכל אזרח יסתכל בתכנית. אם נלך לפי פרוצדורה רגילה, זה עלול לדחות את בניית התחנה עוד לשנה. אני פונה בבקשה לשרים בגין ויוסף ספיר שישפיעו על סיעתם להסיר את ההתנגדות.

ראש הממשלה ל. אשכול:

תיפגש עם הסיעה.

השר י. ספיר:

נעזור לך לשכנע אותם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אנחנו מחליטים שהממשלה עומדת על זה שכל הקריאות תיגמרנה במושב זה של הכנסת. איני מציע לבדוק בשלב זה את השאלה של הצירופים לקואליציה. יחד עם זה אני רוצה לומר לשר בגין שלפחות עד שיהיה הבירור הזה, לא צריכה להיות בעניינים שיש בהם החלטת הממשלה - החלטת הסיעה כולה להצביע נגד. אין בא בחשבון לחדר את העניין. על כן מטילים אחריות קואליציונית בעד ההצבעה על סיעות הקואליציה הקודמת, ואשר לסיעות החדשות שהצטרפו לממשלה מצפים מהן שלא יצביעו באופן קולקטיבי נגד.

מ ח ל י ט י ם : בהמשך להחלטות מס. 669 מיום ט"ו בתמוז התשכ"ז (23.7.67) ומס. 714 מיום כ"ב בתמוז התשכ"ז (30.7.67) לבקש מהכנסת לאשר את הצעת חוק תחנת הכח עוד במושב זה.

הישיבה ננעלה בשעה 13:32.